

FUNDUSZ MAŁYCH PROJEKTÓW INTERREG IV A

Redakcja:

Biuro Funduszu Małych Projektów (Biuro FMP/SPF-Büro)

Projekt i skład:

Aleksandra Warska, Ewa Siebert

Tłumaczenie:

TranslatorDuo, Anna Grendziak

Korekta:

Małgorzata Duda/dudowie.pl

Druk:

Drukarnia Kadruk S.C

Wydawca:

**Stowarzyszenie Gmin Polskich
Euroregionu Pomerania**

Związek Komunalny

Europaregion POMERANIA e.V.

Szczecin, 2015

Publikacja została wydana przy wsparciu Unii Europejskiej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach promocji Projektu „Fundusz Małych Projektów—Kontynuacja”, którego partnerami są Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania i Kommunalgemeinschaft Europaregion POMERANIA e.V.

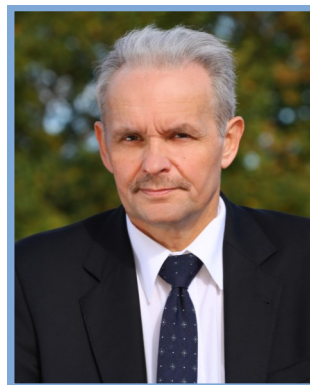
Wspólny Region - Wspólne Cele

Współfinansowane przez Unię Europejską
(Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

Szanowni Państwo

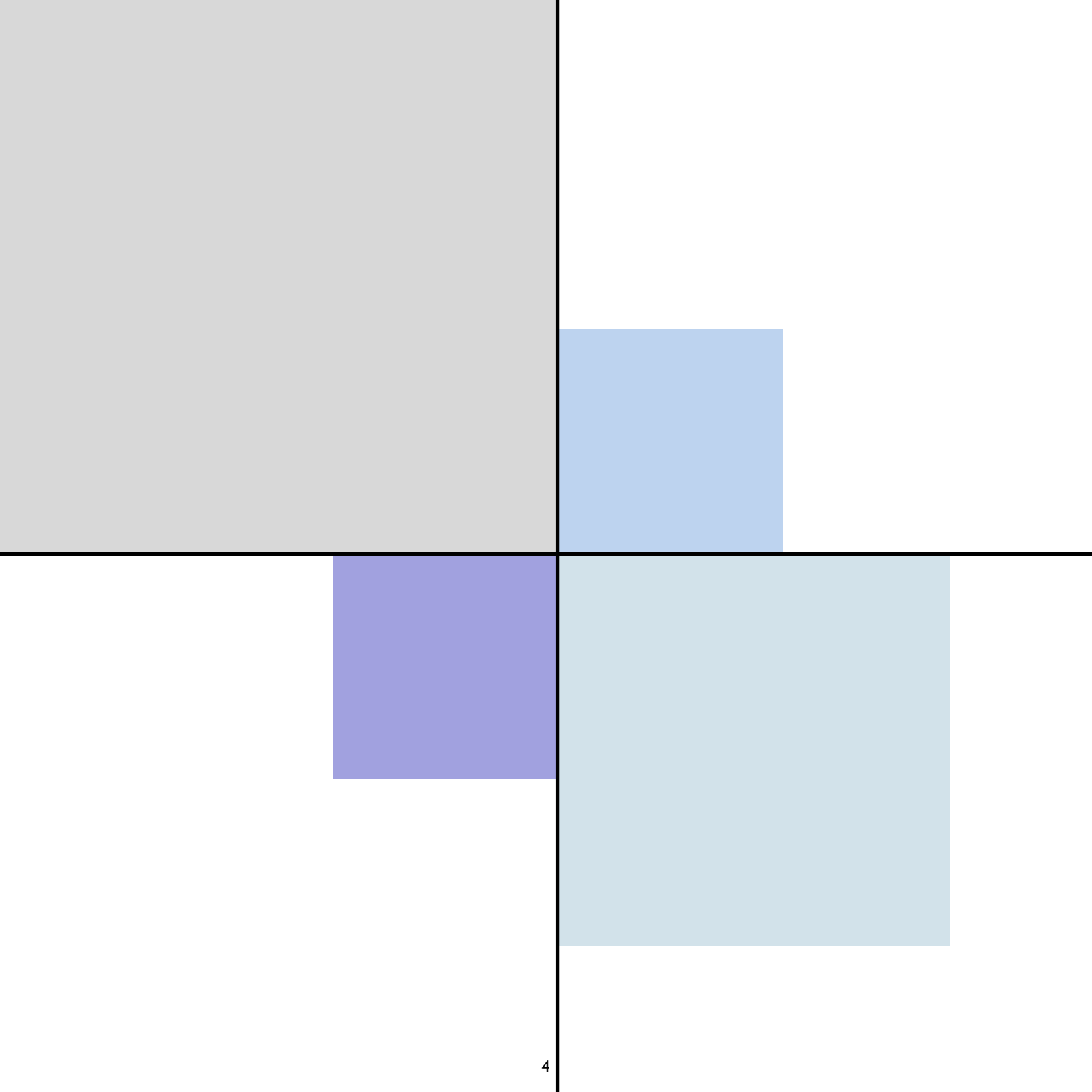
Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania w Szczecinie wraz z Kommunalgemeinschaft Europaregion POMERANIA e.V. w Löcknitz od lat realizują na polsko-niemieckiej granicy w ramach programów Phare SBC, INTERREG III A i INTERREG IVA Fundusz Małych Projektów. Ostatni okres programowania Funduszu Małych Projektów INTERREG IVA obejmował lata 2009-2014. W tym czasie Euroregionalny Komitet Sterujący przyznał kwotę ponad 10 milionów euro na polsko-niemieckie projekty realizowane po obu stronach granicy.

Głównym celem Funduszu jest umożliwienie mieszkańcom pogranicza spotkań, które pozwolą realizować wspólne przedsięwzięcia. Paleta projektów jest bardzo szeroka. Są wśród nich spotkania gospodyń wiejskich, strażaków, sportowców, ale też poważne konferencje naukowe, festiwale czy prace rekonstrukcyjne. Wszystkie one odcisnęły trwały ślad w polsko-niemieckiej współpracy. Projekty realizowane w Euroregionie Pomerania najczęściej w całości odbywają się po jednej ze stron (niemieckiej czy też polskiej). Są też takie, które jednocześnie odbywają się po obu stronach granicy.

Doświadczenia obecnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej pokazują na zróżnicowanie zapotrzebowania na wielkość środków na realizację poszczególnych projektów po stronie polskiej i niemieckiej. W Polsce realizowane są projekty o większej wartości, co wynika z faktu, że po polskiej stronie mamy do czynienia z innym rodzajem beneficjentów. Są wśród nich duże gminy, uczelnie wyższe, duże jednostki organizacyjne (np. domy kultury, Archiwum Państwowe, Książnica Pomorska). U naszych niemieckich sąsiadów mamy za to do czynienia z bardzo dużą ilością ciekawych projektów „spotkaniowych”, których organizatorami są często organizacje pozarządowe. Niniejsza publikacja jest przeznaczona dla obecnych i przyszłych beneficjentów programów INTERREG.

Celem autorów jest zaprezentowanie Państwu przykładów dobrych praktyk, a tym samym wyróżnienie tych, którzy naszym zdaniem zrealizowali bardzo dobre projekty. Jednocześnie chcemy, aby zaprezentowane przykłady stały się inspiracją dla Państwa do tworzenia własnych przedsięwzięć, pozwalających na korzystanie z naszego Funduszu.

Bardzo chcielibyśmy podziękować wszystkim beneficjentom, którzy w obecnej edycji Funduszu, współpracując z nami, realizowali swoje marzenia. Dziękuję również polskim i niemieckim pracownikom obu stowarzyszeń, którzy na co dzień zajmowali się wdrażaniem Funduszu Małych Projektów. To samo podziękowanie kierujemy do instytucji kontrolnych po obu stronach granicy, to jest Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, Landesförderinstitut Mecklenburg-Vorpommern w Schwerinie i Landesinvestitionsbank des Landes Brandenburg w Poczdamie.

Paweł Bartnik

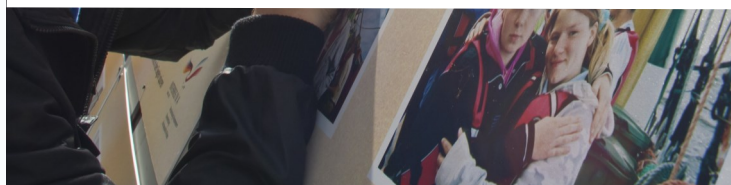
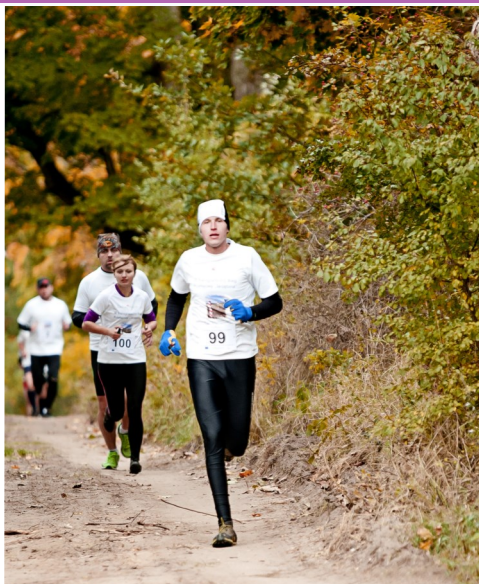
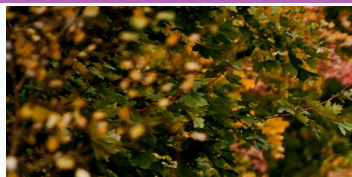
**Dyrektor Stowarzyszenia Gmin Polskich
Euroregionu Pomerania**

Andrea Gronwald

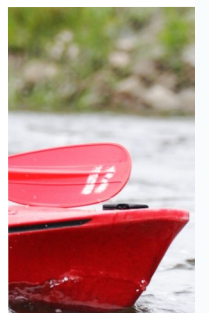
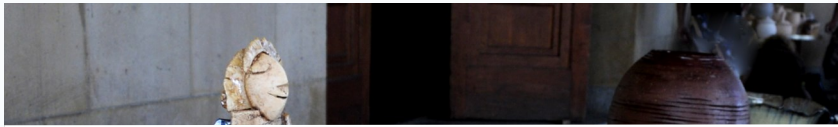

**Dyrektor Związku Komunalnego
Europaregion POMERANIA e.V.**

Fundusz Małych Projektów w obiektywie

Fundusz Małych Projektów

Fundusz Małych Projektów (FMP) Programu INTERREG IV A, bazujący na doświadczeniach Funduszu Małych Projektów Programu INTERREG III A został po raz pierwszy zrealizowany jako wspólny projekt Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania (partner wiodący po stronie polskiej) oraz Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V. (partner projektu po stronie niemieckiej).

W 2007 roku rozpoczęto przygotowania do wdrażania projektu poprzez wspólne polsko-niemieckie spotkania partnerów, wspólne ustalenia i przygotowanie dokumentów aplikacyjnych, jak również wypracowanie wytycznych dotyczących procedury wdrażania programu.

Realizację projektów w ramach FMP rozpoczęto 1 kwietnia 2009 roku, po uprzednim zatwierdzeniu projektu, które miało miejsce w lutym 2009 roku. Zadania pracowników obejmowały, oprócz obszernej pracy przy weryfikacji wniosków, ich rejestrację, rozliczenie oraz przeprowadzenie licznych szkoleń i doradztwo dla przyszłych beneficjentów, jak również wykonywanie działań dotyczących promocji i monitoringu realizacji projektu.

Zadaniem Funduszu Małych Projektów jest wspieranie nowych bądź też umacnianie już istniejących przygranicznych inicjatyw partnerskich prowadzących do wzajemnego zrozumienia i osiągnięcia rozwoju, jak również stabilnej współpracy w regionie. Za pomocą Funduszu Małych Projektów, w okresie programowania INTERREG IV A w latach 2009-2015, możliwa była realizacja licznych transgranicznych imprez kulturalnych i sportowych, jak również spotkań o charakterze szkolnym i społecznym przeprowadzonych w formie warsztatów, seminariów oraz konferencji. Podmiotami uprawnionymi do otrzymania dofinansowania były następujące jednostki z obszaru wsparcia: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne, inne niekomercyjne podmioty.

Dr.-Ing. Alexander Badrow

nadburmistrz miasta hanzeatyckiego Stralsund, prezydent Związku Komunalnego Pomerania

Euroregion Pomerania od samego początku jest wzorem dla integracji europejskiej i komunikacji międzyludzkiej. Buduje on mosty od brzegu do brzegu, jak również ponad granice, czym umożliwia cenne i wzbogacające spotkania. Programy takie jak FMP—Fundusz Małych Projektów okazały się być istotnym i cenionym elementem dużego Programu INTERREG IV A. Chodzi tu o przedsięwzięcia, spotkania oraz wydarzenia o dużej różnorodności. Zwłaszcza takie projekty umożliwiają zawiązywanie przyjaźni międzyludzkich, które z każdym „małym krokiem” stają się trwalsze i godne zaufania. Pomimo barier językowych wzrosło zaufanie, a poprzez imponujące przeżycia powstały wspólne wspomnienia.

Jako prezydent Związku Komunalnego Pomerania dzielę się dumą z wszystkimi, którzy wsparli i umożliwili z zaangażowaniem i sercem realizację idei Małych Projektów. Im należą się wielkie podziękowania zwłaszcza w imieniu wszystkich beneficjentów. Słowa podziękowania kierowane są również do tych wszystkich, którzy poprzez realizację projektów skorzystali z okazji zbudowania mostów tolerancji, poważania oraz przyjaźni o zasięgu transgranicznym, zarówno pomiędzy środkową i wschodnią Europą, jak i Skandynawią.

Możemy spojrzeć wstecz na pełną sukcesów współpracę, wiedząc, że dzięki spotkaniom powstaje w Europie wspólnota. Całkiem tak, jak to sformułował Rainer Maria Rilke: „Może jest tak, że wspólnota wzrasta dzięki spotkaniom”.

Zarówno w dotychczasowo zrealizowanych programach, jak i w perspektywie finansowej INTERREG IV A widoczne jest, jak ważną rolę w realizacji małych projektów odgrywają mieszkańcy polsko-niemieckiego regionu transgranicznego. Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie projektów oraz wysoka liczba uczestników biorących udział w poszczególnych projektach mówią same za siebie. Przedstawione dane statystyczne dotyczące realizacji Funduszu Małych Projektów w latach 2009-2015 sporo mówią o zrealizowanych projektach. FMP to nie tylko i wyłącznie statystyki i liczby, to wieloletnia współpraca polsko-niemiecka w niemal każdej dziedzinie i każdej grupie wiekowej. Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach Funduszu Małych Projektów przyczyniły się do wzmocnienia regionalnej tożsamości, jak i do lepszego poznania się mieszkańców zamieszkujących region przygraniczny.

Polscy i niemieccy partnerzy zrealizowali wiele interesujących projektów. Niektóre z nich wybraliśmy i przedstawiliśmy Państwu w niniejszej publikacji. Mamy nadzieję, że wybrane przez nas projekty pokażą, jak różnorodne są to działania i może staną się one dla Państwa inspiracją w realizowaniu kolejnych polsko-niemieckich przedsięwzięć.

Łączne pula środków na realizację Funduszu Małych Projektów w latach 2009 – 2015 wynosiła 9 881 990 EUR, z tego 6 033 126 EUR dla wnioskodawców z obszaru wsparcia województwa zachodniopomorskiego oraz 3 848 864 EUR dla strony niemieckiej. Wykorzystanie środków wyniosło około **98 procent**.

INTERREG IVA 2009-2011 i 2012-2015	Partner Wiodący	Partner Projektu	Suma
Koszty całkowite na FMP	6 033 126,00 EUR	3 848 864,00 EUR	9 881 990,00 EUR
EFRR	5 128 157,00 EUR	3 271 534,00 EUR	8 399 691,00 EUR
Środki wykorzystane EFRR	5 045 055,93 EUR	3 224 243,00 EUR	8 269 298,93 EUR

Piotr Jedliński,
polski prezydent Euroregionu Pomerania, prezydent Koszalina

Niebagatelną rolę odgrywają w procesie integracyjnym granty z programu Interreg IVA i projektu Funduszu Małych Projektów. Koszalin docenia tę ścieżkę możliwości rozwoju miasta i przez ostatnie pięć lat trzynastokrotnie z sukcesem sięgał po dofinansowanie z tego źródła. Tym samym do koszalińskich instytucji związanych z lokalnym samorządem wpłynęło prawie 90 tysięcy euro. Dzięki tej niebagatelnej kwocie koszalinianie mieli okazję np. wziąć udział w Festiwalu Zespołowej Muzyki Akordeonowej i przekonać się, że stoi on na naprawdę wysokim poziomie. Świadczą o tych chociażby sukcesy, które na całym świecie odnoszą koszalińscy akordeoniści. Jeżeli zaś ktoś nie jest melomanem, mógł wziąć udział w Festiwalu Kulinarnym „Ulica smaków”, który już kilkakrotnie łechtał podniebienia koszalińskich smakoszy. Natomiast zorganizowana przez Koszalińską Bibliotekę Publiczną polsko-niemiecka konferencja nt. historii i współczesności książki zrobiła wśród uczestników spotkania prawdziwą furorę. Właśnie tego typu przedsięwzięcia są najlepszym przykładem, w jaki sposób można sensownie wykorzystać fundusze przeznaczone na międzyludzką integrację. Z reguły inicjatywy te giną w zalewie tzw. projektów twardych – bardziej namacalny jest bowiem remont ulicy, niż ulotne wydarzenia, które można przechować jedynie w pamięci. Uważam jednak, że są one równie ważne – rozwój duchowy, który jednoczy wokół jednej idei potrafi czasem więcej zdziałać niż wielomilionowe inwestycje. Dlatego Fundusz Małych Projektów znajduje na mapie integracji europejskiej znaczące miejsce.

Z poniższej tabeli wynika, iż w pierwszym roku i dwóch ostatnich latach została złożona najmniejsza liczba wniosków. Po uruchomieniu programu w 2009 roku skupiono się głównie na prowadzeniu szkoleń i konsultacji z beneficjentami, a także szerokim informowaniu opinii publicznej o możliwości otrzymania wsparcia z Funduszu Małych Projektów. Kolejne szkolenia i doradztwo dla beneficjentów odbywały się regularnie przez cały okres programowania, równoległe do trwającego naboru wniosków, ich zatwierdzania, realizacji działań oraz rozliczania projektów.

Pod koniec okresu programowania, ze względu na kończące się środki, Komitet Monitorujący Programu INTERREG IV A zwiększył pulę środków na FMP. Zainteresowanie beneficjentów było na tyle duże, iż wkrótce ze względu na wyczerpanie środków niezbędne było wstrzymanie w 2015 roku procesu przyjmowania wniosków o dofinansowanie projektów.

Liczba złożonych projektów po polskiej i niemieckiej stronie w latach 2009-2015									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	SUMA	
Wnioski polskich beneficjentów	2	146	128	126	215	33	55	705	1470 projektów
Wnioski niemieckich beneficjentów	72	116	123	148	162	92	52	765	

Nie wszystkie złożone wnioski zostały zrealizowane. Ze względów formalnych i merytorycznych niewielka ilość wniosków nie otrzymała pozytywnej decyzji Euroregionalnego Komitetu Sterującego i tym samym nie otrzymała dofinansowania. Niektórzy wnioskodawcy, którzy otrzymali pozytywną decyzję Komitetu, z przyczyn organizacyjnych wycofali się z realizacji swoich projektów. Nieste-

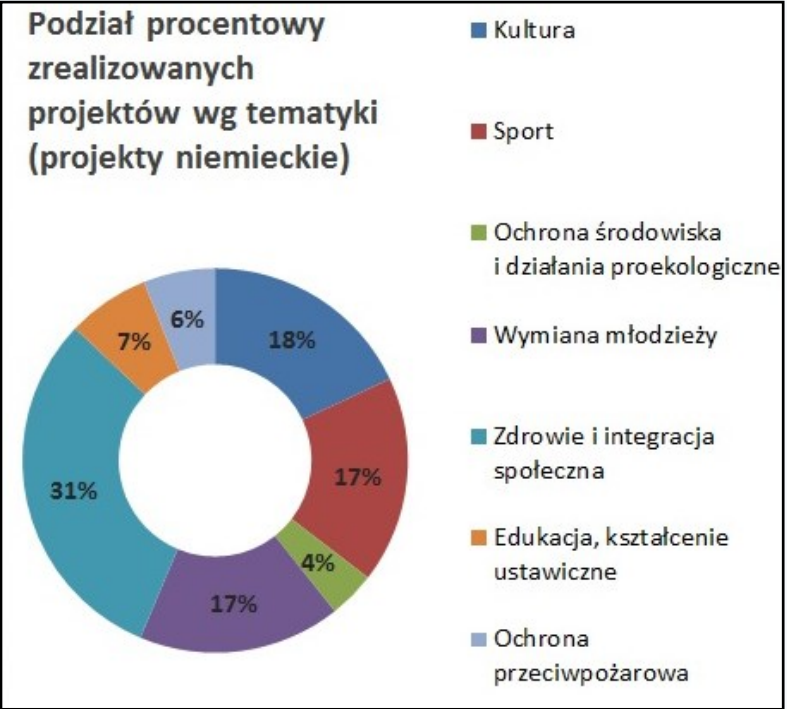
ty zdarzyły się pojedyncze przypadki, w których konieczne było rozwiązanie umowy o dofinansowanie projektu ze względu na niedotrzymanie jej warunków przez beneficjentów.

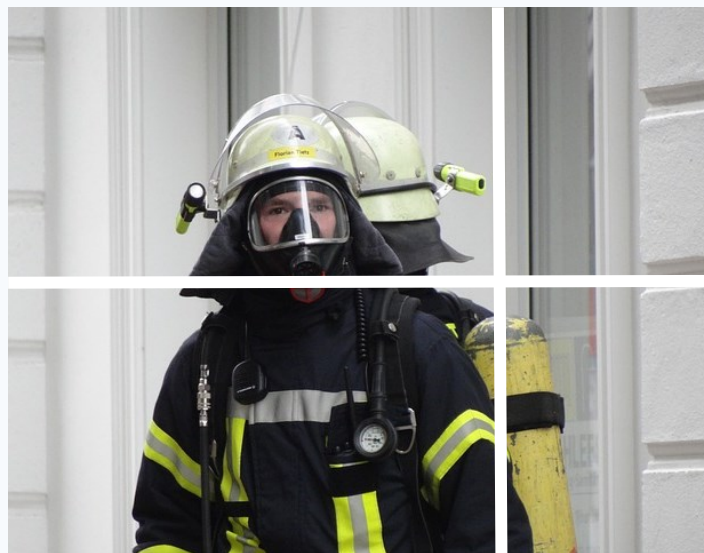

	Partner wiodący	Partner projektu
Projekty złożone	705	765
Projekty zatwierdzone	636	687
Projekty zrealizowane	583	654

Poniższe statystyki przedstawiają charakter zrealizowanych projektów. Statystyki pokazują, iż charakter projektów nieznacznie różni się po stronie niemieckiej i polskiej. Jednocześnie widać, iż po obu stronach granicy najwięcej zostało zrealizowanych projektów o charakterze społecznym, sportowym i kulturalnym.

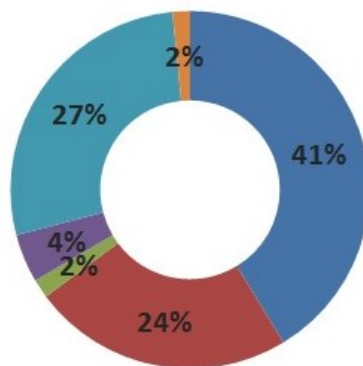
Liczba i charakter tematyczny zrealizowanych projektów (projekty niemieckie)	
Tematyka	Liczba projektów
Kultura	138
Sport	133
Ochrona środowiska i działania proekologiczne	30
Wymiana młodzieży	130
Zdrowie i integracja społeczna	235
Edukacja, kształcenie ustawiczne	53
Ochrona przeciwpożarowa	46

Liczba i charakter tematyczny zrealizowanych projektów (polskie projekty)	
Tematyka	Liczba projektów
Kultura	291
Sport	166
Ochrona środowiska i działania proekologiczne	12
Wymiana młodzieży, edukacja i kształcenie ustawiczne	31
Zdrowie i integracja społeczna, inne	194
Ćwiczenia służb mundurowych	11

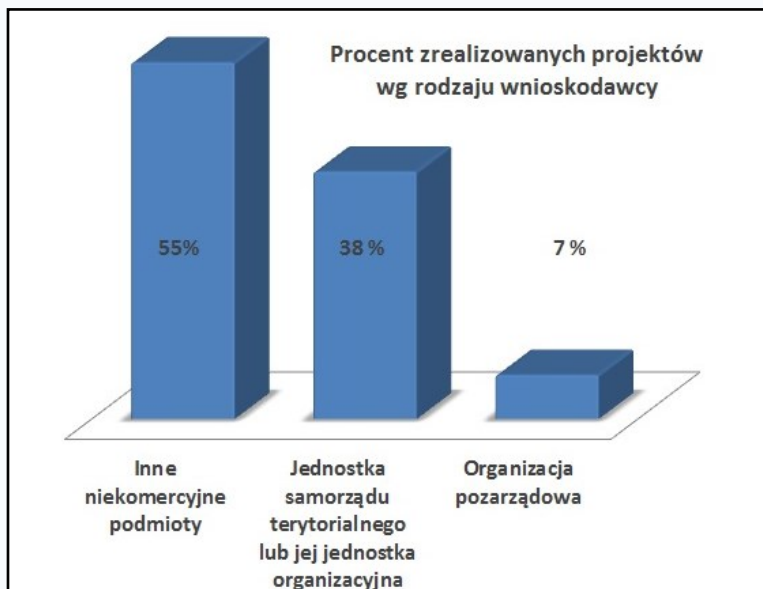
Podział procentowy zrealizowanych projektów wg tematyki

- Kultura
- Sport
- Ochrona środowiska i działania proekologiczne
- Wymiana młodzieży, edukacja i kształcenie ustawiczne
- Zdrowie i integracja społeczna, inne
- Ćwiczenia służb mundurowych

łączna liczba beneficjentów, którzy otrzymali dofinansowanie ze środków EFRR, w całym okresie programowania wyniosła 234 po stronie polskiej i 245 po stronie niemieckiej. Analizując tabelę, wyraźnie widać, jakie podmioty najczęściej korzystają z Funduszu Małych Projektów. Po stronie polskiej najaktywniejszą grupą są samorządy (447 projektów), po stronie niemieckiej zaś – stowarzyszenia (421 projektów).

Niemieccy wnioskodawcy	
	Liczba projektów
Inne niekomercyjne podmioty (np. stowarzyszenia)	421
Jednostka samorządu terytorialnego lub jej jednostka organizacyjna	292
Organizacje pozarządowe	52

Burkhard Preissler

naczelnik biura rozwoju regionalnego, Vorpommern-Greifswald

Bardzo ważnym i popularnym elementem programu INTERREG-IV-A był Fundusz Małych Projektów (SPF-Small Project Fund). Fundusz ten, będący sam projektem INTERREG, oferował obok „dużych” projektów możliwości szczególnego rodzaju. Małe projekty spotkań otrzymały dofinansowanie w celu zbliżania ludzi w regionie przygranicznym. Poznawanie sąsiadów, ich sposobu myślenia, stylu życia i kultury ma nieocenioną wartość dla likwidacji uprzedzeń, wyostrożania spojrzenia na rzeczywistość i lepszego rozumienia się nawzajem.

Bezpośredni kontakt ludzi po obu stronach granicy za pośrednictwem małych projektów był świetną podstawą, by osiągać te cele. Różnorodne podmioty projektów, m.in. administracje gmin, stowarzyszenia, placówki kulturalne, szkoły, a nawet nadleśnictwa znalazły wspólne zainteresowania i zadania z jednym lub kilku partnerami, co miało odbicie w projektach. Dlatego też wiele projektów – obok spotkań, poznawania się i wymiany doświadczeń – wykazało także konkretne merytoryczne rezultaty.

SPF rozwinął się jako pożądany instrument dla najróżniejszych tematów i stał się stałą częścią współpracy polsko-niemieckiej. Edukacja ekologiczna, muzyka, taniec i teatr, spotkania seniorów, szlaki turystyczne, język sąsiadów, turniej piłkarski i zawody straży pożarnych, Dzień Dziecka, opracowanie historyczne – te i inne tematy były przedmiotem projektów, które otrzymały dofinansowanie z funduszu. SPF wykazał tym samym szersze oddziaływanie niż niejeden „duży” projekt.

Zamierzone efekty sprawdziły się. Proces zacieśniania kontaktów między Polakami i Niemcami w regionie przygranicznym – a także poza nim – został przyspieszony. Współpraca z partnerami spoza granicy stała się dla wielu ludzi normalnością. Powstały długofalowe kontakty i przyjaźnie. Obok tego rejestruje się dzięki temu konkretne wyniki w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego Euroregionu.

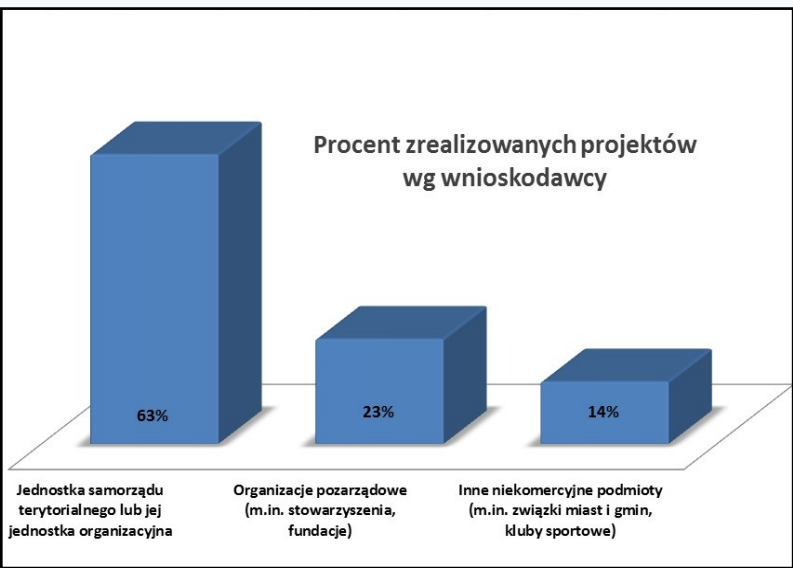
Moim zdaniem bardzo ważne będzie kontynuowanie SPF także w nowej perspektywie finansowej. Stał się on stałą i ważną częścią zbliżenia polsko-niemieckiego. Jego szerokie oddziaływanie jest większe niż w przypadku innych instrumentów. Żaden z nich nie osiąga i nie angażuje tylu osób. Należy to koniecznie kontynuować.

Waldemar Miśko
burmistrz gminy Karlino

Gmina Karlino należy do grona gmin korzystających z możliwości rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Pomerania przy wsparciu środków z programu Interreg od początku i zrealizowała już kilkadziesiąt projektów zarówno tzw. miękkich, jak również inwestycyjnych. To, co daje się u nas odczuć na co dzień, to właśnie pełna integracja oraz poparcie dla realizowanych projektów mieszkańców gminy. Dzięki wielu realizowanym warsztatom, zawodom sportowym, imprezom kulturalnym, turniejom mieszkańcy gminy Karlino i naszych gmin partnerskich – Wolgast i Dargun nawiązali bezpośrednie kontakty. Gmina organizowała wspólne z gminami partnerskimi działania na wielu polach współpracy – organizowaliśmy wymianę młodzieży, wspólnie uczestniczyliśmy w obchodach różnych świąt na terenie Polski i Niemiec, organizowaliśmy konferencje i spotkania kooperacyjne dla przedsiębiorców, jak również wspólnie poznawaliśmy polskie i niemieckie tradycje. Gmina Karlino zrealizowała w ostatnich latach blisko 40 różnych projektów miękkich budujących współpracę transgraniczną o wartości ok 500 tys. euro. Nie byłoby to możliwe w tak szerokim zakresie bez wsparcia, jakie stanowią fundusze UE ze środków Funduszu Małych Projektów.

To właśnie Fundusz Małych Projektów umożliwia samorządom, ale również jednostkom kultury i stowarzyszeniom nawiązywanie i rozwijanie partnerskich kontaktów. Dzięki wsparciu i zaangażowaniu pracowników Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, którzy służą pomocą i merytorycznym wsparciem, jest to fundusz, z którego może skorzystać każda gmina. Procedury aplikowania i rozliczania wniosków są jasne, a na każdym kroku można liczyć na wsparcie pracowników biura.

Polscy wnioskodawcy	
	Liczba projektów
Jednostka samorządu terytorialnego lub jej jednostka organizacyjna	447
Organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia, fundacje)	162
Inne niekomercyjne podmioty (m.in. związki miast i gmin, kluby sportowe)	96

Analizie poddaliśmy również geograficzny podział wypłaconych środków. W taki sposób można wskazać najaktywniejsze regiony (powiaty) w obszarze wsparcia, jak również te, które z unijnych środków korzystały mniej. Różnice te wynikają także z położenia geograficznego i wielkości poszczególnych powiatów. Tak też np. po stronie niemieckiej, gdzie obszar wsparcia tworzy pięć powiatów, korzystniejsze warunki dla realizacji projektów ma powiat Vorpommern-Greifswald (położony najbliżej granicy), aniżeli powiat Vorpommern-Rügen. To samo dotyczy polskiej strony, której obszar wsparcia tworzy 18 powiatów oraz trzy miasta na prawach powiatu. Liderem jest tu Szczecin, miasto na prawach powiatu, przed powiatem gryfińskim i polickim.

Liczba projektów zrealizowanych w poszczególnych powiatach w Euroregionie Pomerania

Na powyższej mapie pokazujemy, ile projektów w ostatnim okresie wsparcia zrealizowały poszczególne powiaty po stronie polskiej i niemieckiej. Nie zawsze liczba projektów przekładała się na największą dotację, jaka trafiła do poszczególnego powiatu. I tak po stronie polskiej najwięcej projektów zrealizował Szczecin (85), który pozyskał z FMP ponad 850 tys. euro, drugi pod względem projektów powiat gryfiński (80) uzyskał ponad 700 tys. euro wsparcia. Jednak już trzeci powiat policki (71) ma czwarty wynik pod względem sumy otrzymanych dotacji – 550 tys. euro. Wyprzedził go powiat białogardzki. Zrealizowanych 69 projektów uzyskało prawie 680 tys. euro dotacji.

Aby przedstawić spektrum zaangażowania środków unijnych w realizację projektów FMP, w poniższych tabelach przedstawiliśmy informacje dotyczące najmniejszej i największej dotacji dla projektów zrealizowanych w polskim i niemieckim obszarze wsparcia. Biorąc pod uwagę cały okres programowania, średnia wielkość projektu po stronie polskiej wynosiła 8665 EUR oraz 4930 EUR po stronie niemieckiej. Poniżej prezentujemy najmniejszą i największą dotację w polsko-niemieckich projektach FMP.

Beneficjent	Tytuł projektu	Koszty całkowite	EFRR	%
Landkreis Uckermark, Schule mit dem sonderpädagogischen Förderungsschwerpunkt "Lernen" Schwedt	Polsko-niemiecki projekt Szkół z Schwedt i Chojny "Tak gotujemy"	158,79	134,27	84,95
Gemeinde Ostseebad Heringsdorf	Poznaję język sąsiada	29 355,37	24 952,06	85,00
Gmina Barlinek	Tworzenie sieci powiązań pomiędzy organizacjami z Barlinka i Prenzlau	351,61	298,09	84,78
Stowarzyszenie Centrum Słowian i Wikingów Wolin—Jomsborg-Vineta	Polsko-niemieckie warsztaty rzemiosł dawnych	54 162,48	46 038,10	85,00

Dietmar Schulze **starosta powiatu Uckermark**

Istnieje niezliczona ilość małych, ale także większych projektów, które przenikają niemal każdy aspekt naszego codziennego życia, a my nie zawsze mamy świadomość tego, że zostały one zrealizowane dzięki środkom Unii Europejskiej w ramach Funduszu Małych Projektów. To wsparcie jest dla nas ważne. Dzięki dofinansowaniu w ramach Funduszu Małych Projektów, powiat Uckermark wykorzystuje coraz lepiej, intensywniej a przede wszystkim kreatywniej potencjał umiejscowienia między Berlinem a Szczecinem. Pokolenie, które tu dziś żyje, jest inne niż jeszcze kilka lat temu. Młodzież rozwija się we wspólnie kształtowanym regionie polsko-niemieckim i często uczy się w sposób naturalny drugiego języka. Obie strony znajdują się w ciągłym procesie nauczania, a to uczenie odbywa się często przez bezpośrednie i osobiste spotkania, dzięki wzajemnej wymianie i dzięki zniesieniu uprzedzeń wobec, czasami jeszcze, obcego sąsiada.

Niniejsza broszura zawiera szczegółowe informacje o projektach w regionie, które w ostatnim okresie finansowania zrealizowane zostały przez liczne związki i stowarzyszenia, a także pojedyncze podmioty. Dość nietypowy projekt to „Wymiana doświadczeń w administracji” obu samorządów powiatowych w 2014 roku. Oba starostwa zajmują się często podobnymi zagadnieniami, ale mają różny pogląd na te same kwestie, co często prowadzi do drobnych nieporozumień a nawet wydłużenia czasu załatwienia sprawy. Ważnym celem tych spotkań było znalezienie „wspólnego języka”, zrozumienie podobnych procedur, wymiana rozwiązań tych samych problemów i wzajemna komunikacja. Projekt przyczynił się do lepszej współpracy i wzajemnego zrozumienia struktur administracyjnych w regionie przygranicznym. A może pozwoli również tę czy inną sprawę szybciej załatwić. Małe, transgraniczne projekty odgrywają ważną rolę w procesie rozwoju wspólnego obszaru przygranicznego w atrakcyjny gospodarczo region, położony w centrum Europy. Te tak zwane małe projekty są od wielu lat sprawdzonym narzędziem zbliżenia ludzi po obu stronach Odry.

Największe wrażenie robi jednak liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach, która wynosi łącznie ok. **145.500** osób. Liczba nie uwzględnia pośrednich uczestników, tzn. publiczności, która brała udział w projektach o charakterze otwartym.

Liczba uczestników bezpośrednich w projektach	
Polacy	Niemcy
77 884	67 611

Dzieci/Młodzież	Kobiety
53 407	62 656

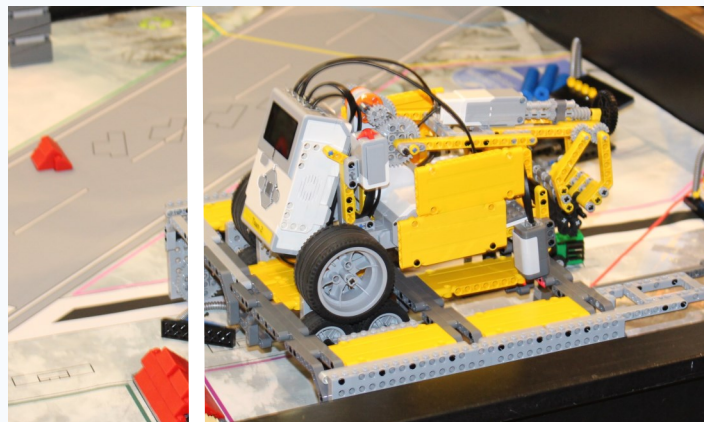
Analiza zaprezentowanych danych pokazuje, że każdego roku aż do 2013 roku liczba złożonych i zatwierdzonych projektów FMP zdecydowanie rosła. W latach 2014-2015 ta ilość była mniejsza i wynikała z dostępnych środków. Ciekawe jest spostrzeżenie, że po polskiej stronie największym zainteresowaniem cieszyły się projekty kulturalne i sportowe, a po stronie niemieckiej projekty dotyczące integracji i te, w których była przewaga dzieci i młodzieży.

Na terenie niemieckiej części Euroregionu najczęściej występującymi podmiotami w transgranicznych projektach są stowarzyszenia. W Polsce sytuacja ta wygląda inaczej. Tutaj najważniejszym podmiotem jest gmina.

Transgraniczny program INTERREG dał nam możliwość nawiązywania i kontynuowania współpracy między mieszkańcami niemieckiej i polskiej części Euroregionu Pomerania. W ten sposób wypełnił się najważniejszy cel utworzonego w 1995 roku naszego euroregionu, jakim było przezwyciężenie stereotypów i wspólne realizowanie transgranicznych spotkań.

Krzysztof Soska
prezes Stowarzyszenia Gmin Polskich
Euroregionu Pomerania, zastępca
prezydenta Szczecina

Fundusz Małych Projektów realizowany w ramach polsko-niemieckiego programu współpracy transgranicznej INTERREG IVA jest obok instrumentu Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży najcenniejszym źródłem finansowania licznych obywatelskich i samorządowych inicjatyw na obszarze Euroregionu Pomerania. Warto w tym miejscu wskazać również inną cenną możliwość, jaką daje ten instrument. Mając świadomość skali wyzwań, przed jakim staje Euroregion Pomerania związanych z poprawą komunikacji, zmianami demograficznymi, tworzącym się powoli transgranicznym rynkiem pracy, migracjami mieszkańców, trudno jest od razu znaleźć kompleksowe rozwiązania i wdrożyć systemowe projekty. FMP jest w tym względzie kluczowym narzędziem pozwalającym na realizację pilotażowych działań, dzięki którym możemy ocenić tendencje, skorygować kierunki działań, zaproponować bardziej efektywne rozwiązania. Dla przykładu tak stało się z tematem nauczania dwujęzycznego. W pierwszej kolejności zrealizowano bardzo interesujący projekt z udziałem blisko 20 placówek z terenu Szczecina i powiatów Uckermark i Vorpommern-Greifswald właśnie z wsparciem FMP. Wnioski i zalecenia z tego działania istotnie pomogły nam w przygotowaniu założeń do wprowadzenia dużego wielomodułowego programu wspierania kompetencji języka niemieckiego i polskiego w placówkach oświatowych po polskiej i niemieckiej stronie. FMP jest więc instrumentem nie tylko realizującym luźne i ciekawe pomysły „ludzi pogranicza”, ale również wsparciem dla przygotowania projektów bardziej ambitnych oraz istotnym do samej analizy zachodzących zmian na pograniczu.

Tajemnice robotyki

Foto: Sven Ketel, GS Talsand

Technika łączy – warsztaty robotyki dla polskich i niemieckich uczniów

Beneficjent: Gesamtschule Talsand

Partner: Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Gryfinie

Łączne koszty projektu: 7955,58 EUR

Dotacja EFRR: 6761,44 EUR

Szkoły w Talsand i Gryfinie postawiły sobie za cel stworzenie uczniom możliwości wspólnego udziału w Brandenburskim Regionalnym Konkursie FirstLegoLeague i tym samym sprawdzenia swoich umiejętności. Celem regionalnego konkursu jest przybliżanie uczniom złożonych zagadnień technicznych, wspieranie pracy zespołowej w rozwiązywaniu zadań oraz podnoszenie poziomu wiedzy w wielu zagadnieniach tematycznych.

W ramach projektu polscy i niemieccy uczniowie wspólnie przygotowawali się do konkursu, dyskutowali i współpracowali, by w końcu razem uczestniczyć w konkursowych zmaganiach. Polskim i niemieckim uczniom towarzyszyła ekipa telewizyjna, dzięki czemu powstał obszerny reportaż z przebiegu projektu.

W trakcie realizowania projektu materiał nadawano w regionalnych i lokalnych stacjach telewizyjnych, by poinformować o tej ciekawej formie współpracy. W ten sposób szkoły uczestniczące w projekcie zwróciły uwagę opinii publicznej na swoją współpracę transgraniczną i zachęciły do niej inne szkoły. Filmowa dokumentacja projektu wykorzystywana będzie także w przyszłych projektach jako materiał promocyjny.

Aby przygotować polskich uczniów do warsztatów robotyki, jeszcze przed konkursem odbyło się spotkanie przygotowawcze. Łącznie 30 uczniów wspólnie budowało i programowało roboty Lego, przy czym niemieccy uczniowie przekazali polskiemu zespołowi wiele swoich doświadczeń.

Udany start w konkursie zaowocował bardzo dobrymi miejscami w klasyfikacji ogólnej: 5, 9, 13 i 17 miejsce spośród 21 drużyn. Ten wynik pokazał, jakim sukcesem była współpraca szkół.

Obaj partnerzy chcą dalej ze sobą współpracować, aby w przyszłości móc wspólnie startować w konkursach. Ważne jest, by uczniowie z pogranicza mogli dalej rozwijać swoje zainteresowania, bo są one dobrą podstawą kontaktów i przyjaźni, a tym samym integracji regionów przygranicznych.

Od 5 lat odbywa się w Brandenburgii Regionalny Konkurs FirstLegoLeague. W konkursie tym zadaniem uczniów jest opracowanie (w zespołach) technicznych rozwiązań podanego zagadnienia. Oznacza to, że uczestnicy konstruują, budują i programują roboty, które następnie muszą w ramach konkursu wykonać pewne zadania. Uczestnictwo w tym konkursie jest ograniczone pod względem regionu i narodowości. W roku przeprowadzenia niniejszego projektu organizatorzy wyrazili jednak zgodę, aby także uczniowie z polskiego pogranicza wzięli w nim udział, w ramach partnerstwa z niemieckimi szkołami. Warto podkreślić, że podczas „Dnia otwartych drzwi” szkoły partnerskiej w Gryfinie niemieccy uczniowie przedstawili swoją grupę „Robotyka”, wzbudzając duże zainteresowanie wśród uczniów polskich.

Różana gmina

Zdjęcie: Gmina Dobra/Izabela Dryjańska

Polsko-Niemiecki Festiwal Róż

Beneficjent: Gmina Dobra

Partner: Gemeinde Blankensee

Łączne koszty projektu: 16 574,40 EUR

Dotacja EFRR: 14 086,59 EUR

W 2013 roku w gabinecie Teresy Dery, wójta gminy Dobra, pojawiły się dwie panie: Berenika Lemańczyk i Elżbieta Bruska. Przyniosły ze sobą książkę pewnej Angielki, Elizabeth von Arnim, pt. „Elizabeth i jej ogród”. Są tłumaczkami pierwszego polskiego wydania książki. Nikt w Dobrej nie spodziewał się, że to spotkanie da początek realizacji wielu ciekawych projektów, a Elizabeth i jej ukochane róże staną się symbolem Dobrej.

Projekt Elizabeth – bo pod taką roboczą nazwą w gminie funkcjonują wszelkie inicjatywy związane z Elizabeth von Arnim, obejmuje wiele działań. Część z nich realizowana była przy unijnym wsparciu. Były to projekty kulturalne, jak i sportowe.

Pierwszy Polsko-Niemiecki Festiwal Róż odbył się w 2014 roku. Projekt zakładał organizację szeregu spotkań, warsztatów i imprez, które służyły zacieśnianiu współpracy mieszkańców gminy Dobra i gminy Blankensee oraz przybliżyły wspólną historię. Tematem przewodnim była działalność hrabiny Elizabeth von Arnim, znakomitej pisarki i ogrodniczki, która na przełomie XIX i XX wieku mieszkała i tworzyła w miejscowości Rzędziny w gminie Dobra (ówczesna nazwa Nassenheide). Hrabina była również częstym gościem w Blankensee ze względu na przyjaźń z ówczesnym pastorem.

Jednym z elementów projektu było sadzenie róż w miejsco-

wościach związanych z działalnością Elizabeth von Arnim – w Rzędzinach i Buku. Podczas Festiwalu Róż, plenerowej imprezy, uliczkami przechadzały się damy w strojach z minionych epok (w tym sama Elizabeth), odbywały się konkursy wiedzy o Elizabeth, a także wystawy artystów, inspirowane motywem róż.

Róża, ukochany kwiat z ogrodu Elizabeth, jest też symbolem gminy i jej mieszkańców. Zgodnie z przyjętą zasadą, mieszkańcy, którzy mają przed swoimi domami większe czy mniejsze ogródki, proszeni są o sadzenie w nich róż. Róże zdobią też wszystkie publiczne klomby i parki. Można je kupić niemal podczas każdej plenerowej imprezy w gminie. Widok mieszkańców spacerujących z sadzonkami pod pachą jest tu niemal na porządku dziennym.

W gminie powstała grupa osób skupionych przy organizacji działań związanych z przybliżeniem historii słynnej mieszkanki. W 2015 roku w Buku (Arnimowie mieli tam też majątek) odsłonięto pomnik pisarki. Współfinansowała go duńska fundacja Otikon, która wspiera wszelkie działania, związane z przywracaniem pamięci o dawnych miejscach czy postaciach.

Planów na realizację kolejnych działań pod hasłem Elizabeth jest wiele. Działają nie tylko sama gmina, ale i różne nieformalne grupy.

Teresa Dera, wójt gminy Dobra

Pamiętam, jak doszło do pierwszego spotkania z paniami, które opowiedziały mi o historii Elizabeth i jej związkach z naszą gminą. Od razu się zgodziłam, że powinniśmy przypomnieć o niej. Nie wiedziałam jeszcze tylko w jakim kierunku powinno to wszystko się potoczyć. Gmina Dobra nie może pochwalić się żadnym regionalnym produktem. Elizabeth okazała się być dla nas doskonałą bohaterką „kampanii reklamowej”. Mamy już pomnik Elizabeth, odbywa się szereg imprez sygnowanych jej nazwiskiem, stworzyliśmy logo z wizerunkiem róży, które umieszczamy przy wszelkich działaniach kulturalnych przez nas realizowanych. Mieszkańcy sadzą róże w swoich ogrodach i sami inicjują wiele akcji.

Elizabeth von Arnim, z domu Mary Annette Beauchamp (ur. 31 sierpnia 1866 w Kirribilli w Australii), angielska pisarka i ogród od początku zauroczyły młodą Angielkę.

20 września 1898 roku w angielskich księgarniach pojawiła się powieść „Elizabeth and her German Garden” („Elizabeth i jej niemiecki ogród”). Szybko zdobyła rozgłos i bardzo dobre recenzje, choć autorka była tajemnicza. Książkę zdołał jedynie podpisać, do Rzymu poznała swojego „Ta książka należy do Elizabeth”. Świat zyskał nową pisarkę, którą przyjęła pseudonim Elizabeth von Arnim. W Rzędzinach napisała jeszcze osiem książek.

W 1889 roku podczas podróży zje, choć autorka była tajemnicza. Książkę zdołał jedynie podpisać, do Rzymu poznała swojego „Ta książka należy do Elizabeth”. Świat zyskał nową pisarkę, którą przyjęła pseudonim Elizabeth von Arnim. W Rzędzinach napisała jeszcze osiem książek.

(1851–1910). Pobrali się w Londynie 21 lutego 1891 roku. W 1939 roku wyjechała do Ameryki. Jedna z jej publikacji była w tamtym czasie na czarnej liście w hitlerowskich Niemczech.

Mieszkali w Berlinie, a od 1896 roku w Nassenheide (obecnie w sumie Elizabeth napisała 22 książki. Chwalono ją za dowcip i styl. Zmarła w 1941 roku. Na wiele lat zapomniano o niej. W latach 80. XX wieku zaczęto wznawiać jej utwory.

Nauka poprzez zabawę

Zdjęcia: Lidia Uttendorf

Nauka języka sąsiadów

Beneficjent: Gemeinde Heringsdorf

Partner: Gmina Miasto Świnoujście

Łączne koszty projektu: 29 420,68 EUR

Dotacja EFRR: 25 007,57 EUR

Celem polsko-niemieckiego projektu językowego było zachęcenie najmłodszych do nauki języka sąsiada. W przygotowaniu i realizacji projektu uczestniczyły dwa polskie i dwa niemieckie przedszkola, które już od kilku lat współpracują ze sobą.

W niemieckim przedszkolu podstaw języka polskiego uczyła polska nauczycielka. W ten sposób około 140 dzieciom przybliżono w sposób zabawowy język i polską kulturę życia codziennego. Przeprowadzanie wspólnych zajęć w polskich i niemieckich przedszkolach przyczyniło się do intensyfikacji istniejących więzi partnerskich między placówkami. W ramach projektu odbywały się wzajemne odwiedziny ze wspólnymi programami i wspólnymi

wycieczkami do ciekawych miejsc, np. do fermy motyli w Trassenheide po stronie niemieckiej oraz do Muzeum Rybołówstwa Morskiego w Świnoujściu. Dzięki temu dzieci uzyskały bezpośredni dostęp do kultury kraju sąsiada. Jednocześnie miały też okazję do komentowania własnych odczuć w codziennych sytuacjach w swoim kraju i wyjaśnienia tych sytuacji ich kolegom z zagranicy.

Podczas licznych spotkań dzieci wspólnie śpiewały, majsterkowały i uczestniczyły w zajęciach sportowych. Uczyły się ról w małych sztukach teatralnych, poznawały zasady zdrowego odżywiania i obserwowały m.in. jak z ziarna powstaje chleb.

Zawsze jednak miały dosyć czasu i okazji, aby po prostu razem się bawić, a tym samym poznawać się i przezwyciężyć wzajemną nieśmiałość.

Dzięki różnorodnym spotkaniom i zajęciom przeprowadzonym w ramach projektu uczestniczące w nim dzieci poznały podstawy języka sąsiada i zwyczaje obu krajów.

Wzajemne porozumiewanie się jest podstawowym warunkiem osiągnięcia integracji ludności w Euroregionie. Nauka języka sąsiadów jest ważną częścią składową tego procesu. Wśród placówek przedszkolnych już raz realizowano projekt dotyczący dwujęzyczności. W jednym z niemieckich przedszkoli polscy wychowawcy uczyli dzieci języka polskiego metodą „immersji”. Niestety naukę tę przerwano ze względu na brak środków finansowych dla nauczycieli. Dzięki pomocy Funduszu Małych Projektów kontynuacja tego procesu wzajemnego zbliżenia stała się ponownie możliwa.

Muzeum nauki

Zdjęcie: Aleksandra Krzyszczuk

Muzeum bez granic. Nowe formy edukacyjne dla młodzieży polskiej i niemieckiej w Bastei

Beneficjent: Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie

Partner: Regionalmuseum Neubrandenburg

Łączne koszty projektu: 21 193,00 EUR

Dotacja EFRR: 15 584,71 EUR

Celem Funduszu Małych Projektów jest wspieranie inicjatyw, które wzmacniają istniejącą lub inicjują nową współpracę z partnerem. Priorytetowo wspierane są projekty, które będą kontynuowane. Tak jest z projektami Muzeum Archeologiczno-Historycznego (MAH) w Stargardzie, które prężnie działa i z sukcesami korzystało ze wsparcia INTERREG-u.

W 2014 roku Muzeum zrealizowało projekt pt. „Muzeum bez granic. Nowe formy edukacyjne dla młodzieży polskiej i niemieckiej w Bastei”. Zakładał on współpracę edukatorów muzealnych polskich i niemieckich w celu wypracowania przez MAH progra-

mu lekcji muzealnej, opartej na najlepszych i popularnych pomysłach stosowanych w muzeach po obu stronach granicy, by przyciągnąć jak największą liczbę zwiedzających.

„Mały projekt” był naturalną kontynuacją „dużego”, inwestycyjnego projektu realizowanego w ramach INTERREG IVA pt. „Dwa miejsca z historią – przebudowa, remont i rozbudowa obiektu Bastei w Stargardzie Szczecińskim oraz tworzenie funkcji muzealnych w Klasztorze Franciszkanów w Neubrandenburgu oraz Bastei w Stargardzie Szczecińskim”, zakończonego we wrześniu 2013 roku. Partnerem wiodącym w projekcie był Neu-

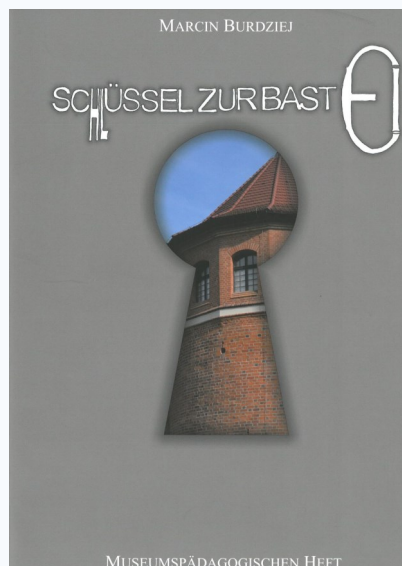
brandenburg, a partnerem projektu Stargard. Jednym z efektów projektu był gruntowny remont Bastei. Niewykorzystywany dotąd obiekt mieści dziś nowe powierzchnie wystawienne. Kolejne, mniejsze projekty, miały na celu nie tylko przyciągnięcie zwiedzających, ale wykorzystanie w pełni posiadanego sprzętu: tabletów, urządzeń do odtwarzania audioprzewodników czy multimedialnego ekranu dotykowego.

W ramach realizowanego z FMP projektu odbył się wyjazd studyjny grupy 25 polskich i niemieckich edukatorów muzealnych, a jego efektem stała się nowa lekcja muzealna, która łączy w sobie tradycyjną formę z nowoczesnymi narzędziami i innowacyjnymi rozwiązaniami.

Dziś Bastję można zwiedzać z przewodnikiem bądź indywidualnie. Do dyspozycji zwiedzających są polsko-niemieckie audioprzewodniki, które można bezpłatnie wypożyczyć. Stworzono na nich dwie ścieżki zwiedzania – dla dorosłych i dla dzieci w wieku 7-12 lat.

W ramach projektu powstało wydawnictwo edukacyjne „Klucz do Bastei”. Jest ono powiązane ze scenariuszem wystawy „Stargard – miejsce z historią. Stargard od czasów późnego średniowiecza do lat 20. XX wieku”. Oglądając wystawę, rozwiązujemy zadania. Są tam także ciekawostki, które uzupełniają informacje związane z danymi eksponatami. Wszystko utrzymane jest w formie kolorowej książeczki, atrakcyjnej dla najmłodszych zwiedzających. Stworzono także aplikacje na tablety, które są minigrami edukacyjnymi, związanymi tematycznie z wystawą. Na przykład należy przypisać produkt do wytwarzającego go średniowiecznego rzemieślnika lub zlokalizować zabytki Stargardu na mapie. Istnieje także dwujęzyczna pod-

strona internetowa (w ramach istniejącej strony www.muzeum-stargard.pl), która stała się platformą edukacyjną.

Lekcje prowadzone są od lipca 2014 roku. Do tej pory wzięło w nich udział kilkanaście grup, łącznie około 200 osób. Najczęściej są to grupy ze stargardzkich szkół podstawowych i gimnazjów, ale zdarzają się też przyjezdne klasy, np. z terenu powiatu stargardzkiego, Szczecina, Pyrzyc czy Polic.

W ramach innych zajęć prowadzący korzystają też z wydanej jeszcze w ramach projektu książki „Klucz do Bastei” oraz aplikacji na tablety jako urozmaicenia tradycyjnych lekcji muzealnych.

Joanna Fijałkowska, Dział Upowszechniania Sztuki, Edukacji i Promocji Muzeum Archeologiczno- Historyczne w Stargardzie

Jesteśmy bardzo zadowoleni z lekcji muzealnych, które udało nam się wypracować w ramach projektu. Cieszą się one dużą popularnością wśród młodzieży i wzbogacają ofertę edukacyjną naszego muzeum.

Mimo iż formalnie projekt się już zakończył, lekcje nadal są prowadzone. Korzystamy ze sprzętu zakupionego w projektach i aplikacji na iPady. Sam projekt przyczynił się też do zacieśnienia naszej współpracy z niemieckim partnerem.

Mamy wiele planów i pomysłów na przyszłość. Chcemy oczywiście rozbudować naszą ofertę edukacyjną. Na pewno będziemy chcieli realizować nasze pomysły z pomocą przyszłego Funduszu Małych Projektów.

Kształcenie zawodowe

Zdjęcia: OSZ UM

Polsko-niemieckie spotkanie młodzieży – Wspólna nauka i poszukiwania

Beneficjent: Centrum Szkół Średnich powiatu Uckermark

Partner w projekcie: Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 2519,48 EUR

Wypłacona dotacja EFRR: 2141,30 EUR

Transgraniczna współpraca w zakresie nauki zawodu jest ważnym elementem w regionach przygranicznych. Projekt obejmował organizację i realizację trwającego pięć dni spotkania młodzieży polskiej i niemieckiej – uczniów w zawodach gastronomicznych. Celem projektu było wspólne spędzenie czasu uczniów w regionie przygranicznym oraz nawiązanie przez nich osobistych kontaktów. Chodziło też o poznanie regionu, lecz także o wspólną pracę w ramach nauki zawodu i wymianę poglądów na ten temat.

Obie szkoły współpracują aktywnie od kilku lat i przeprowadziły

już liczne wspólne działania. Punktem ciężkości obecnego spotkania był wspólny projekt dotyczący kuchni sezonowej i regionalno-tradycyjnej. Celem przyszłych kucharzy i fachowców z zakresu hotelarstwa i gastronomii, zarówno z Polski, jak i z Niemiec, było zaprezentowanie jesieni w kuchni regionu Uckermark. Rezultaty były smaczne i piękne, gdyż uczestnicy jesienią udekorowali hol szkoły zawodowej i ustawione tam stoliki restauracyjne. W dodatku uczestnicy stworzyli wspólnie jako wspomnianego projektu trzy duże kolaże, które można zobaczyć w korytarzu Szkoły Zawodowej w Prenzlau.

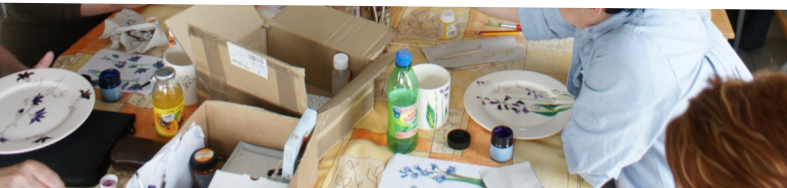
Poza fachową współpracą uczestnicy projektu brali udział w wycieczkach po regionie, zorganizowano także zawody sportowe. Takie wspólne działania pomagały pokonywać bariery językowe i nawiązywać kontakty między niemieckimi i polskimi uczestnikami, gdyż spotkania te toczyły się w luźnej atmosferze.

Na zakończenie poddano ocenie wszystkie działania przeprowadzone podczas realizacji projektu. Dokonano podsumowania: co było dobre, co można by zrobić lepiej, co można w przyszłości wspólnie przedsięwziąć. Obok oceny stworzono więc także podstawę do planowania przyszłych spotkań. Dotychczasowa dobra współpraca będzie kontynuowana w nadchodzących latach, aby w ten sposób jak najwięcej uczniów przyzwyczajając do współpracy transgranicznej.

Transgraniczna współpraca w kształceniu zawodowym powstała w UE stosunkowo późno. Pierwszy program akcyjny na ten temat został wprowadzony w 1986 r. Rada europejskich ministrów edukacji uchwaliła w 2002 r. „Decyzję o wspieraniu ściślejszej współpracy w kształceniu zawodowym” oraz „Deklarację kopenhaską”. Tak zwany „proces kopenhaski” jest oparty na „Strategii lizbońskiej” UE, której celem jest przekształcenie Europy w najsilniejszy, oparty na wiedzy obszar gospodarczy w skali globalnej. Cele „procesu kopenhaskiego” to: wspieranie transparentności treści edukacyjnych, porównywalność narodowych kierunków kształcenia oraz wspomaganie międzynarodowej mobilności uczących się zawodu. Liczne programy i inicjatywy na płaszczyźnie narodowej i europejskiej są ułatwieniem współpracy transgranicznej.

Artystyczny Barlinek

Zdjęcie: BOK

Partnerskie spotkania artystyczne w Europejskim Centrum Spotkań

Beneficjent: Barlinecki Ośrodek Kultury

Partner w projekcie: Interessengemeinschaft Frauen und Familie in Prenzlau e.V.

Łączne koszty projektu: 4980,36 EUR

Dotacja z EFRR: 4233,30 EUR

Barlinecki Ośrodek Kultury i Interessengemeinschaft Frauen und Familie Prenzlau e.V. współpracują ze sobą od 2002 roku. Partnerzy regularnie spotykają się po obu stronach granicy, realizując warsztaty i konferencje. Pomysłów na realizację projektów im nie brakuje, a dzięki programowi INTERREG IVA od kilku lat współpraca stała się jeszcze bardziej intensywna.

Działalność BOK jest przykładem, jak można doskonale wykorzystać przestrzeń, która powstała w ramach dotacji na inwestycję i realizować w niej nowe projekty „miękkie” z Funduszu Małych Projektów.

Idea stworzenia Europejskiego Centrum Spotkań zrodziła się

w 2007 roku. Dwa lata później Komitet Monitorujący Programu INTERREG IVA przyznał dofinansowanie na projekt „Europejskie Miejsce Spotkań Prenzlau – Uckerwelle i Europejskie Centrum Spotkań Barlinek”. Dzięki temu wyremontowano i rozbudowano obiekty Barlineckiego Ośrodka Kultury, tworząc nowe miejsca noclegowe, modernizując salę widowiskową, budując sale do prób tanecznych i tworząc studio nagrań. W budynkach ECS swoje siedziby mają stowarzyszenia. Baza, powstała w wyniku modernizacji po obu stronach granicy, daje obu partnerom większe możliwości współpracy. Tylko tam można wpaść na przegląd kina niemieckiego czy wziąć udział w przeglądzie

niemieckiej piosenki. W ostatnich latach z FMP barlineckie centrum zrealizowało pięć projektów, głównie skupiając się na spotkaniach warsztatowych. Jednym z większych był trwający niemal pół roku projekt pt. „Partnerskie spotkania artystyczne w Europejskim Centrum Spotkań”, realizowany w 2013 roku.

Projekt składał się z kilku etapów. W doskonale wyposażonej Pracowni Ceramiki Unikatowej odbyły się warsztaty tworzenia w glinie. Hasłem przewodnim były ptaki. Ceramiczne kolorowe figurki są teraz ozdobą Barlinka i Prenzlau. Zresztą każdy, kto odwiedza BOK, zostaje obdarowany drobnym ceramicznym upominkiem. Jest to niemal znak rozpoznawczy tego miejsca.

Kolejnym etapem projektu były warsztaty malarskie i wielkie polsko-niemieckie gotowanie, spotkania seniorów i festyn na barlineckim rynku. Wszystko zakończyło pieczenie bożonarodzeniowych pierników.

Znakomitym efektem polsko-niemieckiej współpracy jest stworzenie grupy tanecznej DePol-Dance, w której tańczy młodzież z Barlinka i z Prenzlau.

Pozostałe projekty zrealizowane przez Barlinecki Ośrodek Kultury przy wsparciu FMP

Barlineckie Świętojanki – Dwa Brzegi

Interessengemeinschaft Frauen Prenzlau e.V.

Łączne koszty projektu: 12 836,39 EUR

Dotacja EFRR: 10 910,93

Projekt realizowany w 2010 roku

Jesienne impresje w Europejskim Centrum Spotkań

Interessengemeinschaft Frauen Prenzlau e.V.

Łączne koszty projektu: 2983,17 EUR

Dotacja EFRR: 2535,39 EUR

Projekt realizowany w 2012 roku

Scaleni przez glinę – polsko-niemieckie spotkania artystyczne

Interessengemeinschaft Frauen Prenzlau e.V.

Łączne koszty projektu: 2623,29 EUR

Dotacja EFRR: 2229,00 EUR

Projekt realizowany w 2015 roku

Obiektowy-ni-polsko-niemieckie spotkanie miłośników fotografii amatorskiej

Interessengemeinschaft Frauen Prenzlau e.V.

Łączne koszty projektu: 2369,62 EUR

Dotacja EFRR: 2013,71 EUR

Projekt realizowany w 2015 roku

Współpraca dowódców

Zdjęcie: Kreisfeuerwehrverein Mecklenburgische Seenplatte e.V.

Niemiecki i polski trening dowodzenia straży pożarnych

Beneficjent: Kreisfeuerwehrverein Mecklenburgische Seenplatte e.V.

Partner w projekcie: Ochotnicza Straż Pożarna w Stanominie

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 2406,49 EUR

Wypłacona dotacja EFRR: 2045,51 EUR

Przedstawiciele obu straży pożarnych współpracują ze sobą od dawna. Regularnie spotykają się podczas różnych uroczystości oraz przeprowadzają wspólne ćwiczenia jednostek. Realizowany projekt miał na celu pogłębienie współpracy na poziomie dowodzenia jednostkami, tak by w przyszłości prowadzić ćwiczenia na jeszcze wyższym poziomie.

Spotkanie rozpoczęło od przekazania podstawowych informacji na temat obu partnerów. Dzięki temu lepiej poznano szczeble i stopnie dowodzenia po niemieckiej i polskiej stronie, zaprezentowano sprzęt, jaki posiadają obaj partnerzy. Dzięki dyskusji udało się poznać, jakie procedury funkcjonują w obu krajach

w czasie prowadzenia akcji przez dowódców jednostek. Przeprowadzono praktyczną demonstrację dowodzenia przy pomocy wozu do kierowania akcją.

Kolejnym ważnym tematem rozmów było omówienie zwalczania pożaru, który wybuchł np. w budynku posiadającym instalację biogazową czy fotowoltaiczną (odnawialne źródła energii). Takie rozwiązania są coraz częściej stosowane np. w przemyśle. Wyszczególnieni „trenerzy” straży pożarnej zwracali uwagę, iż przy takich pożarach nie wystarczy przeprowadzenie tradycyjnej akcji gaśniczej. Nowe technologie wymuszają także nowe procedury gaszenia pożarów.

Na zakończenie części teoretycznej strażacy rozmawiali także o pomocy psychologa w ich pracy. Jest ona szczególnie potrzebna przy trudnych akcjach, w których mają do czynienia z ratowaniem ludzi, czy w przypadkach, gdy na ratunek jest już za późno i służby muszą zająć się wydobywaniem ciał ofiar. Ta część treningu została przeprowadzona przez przedstawiciela Krajowej Grupy ds. Psychospołecznej Opieki nad Ratownikami, zajmującej się tzw. pomocą dla pomagających.

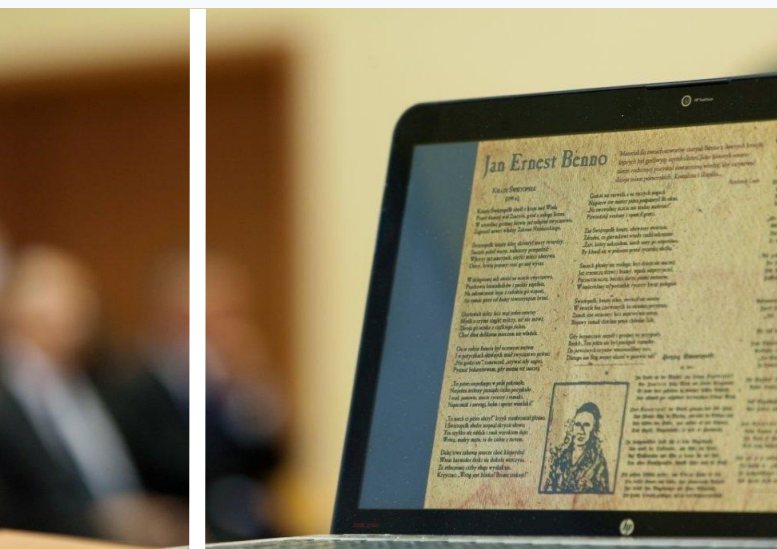
W drugim dniu spotkania odbyła się już część praktyczna. Spotkanie odbyło się w Komendzie Zawodowej Straży Pożarnej w Neubrandenburgu, gdzie również udzielano wyjaśnień na temat jej struktury.

Wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie wewnętrznego bezpieczeństwa i prewencji jest jednym z tematów Transgranicznej Koncepcji Rozwoju i Działania EUROREGIONU POMERANIA na lata 2014-2020.

Zawarte jest w niej także zapewnienie komunalnej ochrony przed zagrożeniami, jak np. ochrona przeciwpożarowa i przed klęskami żywiołowymi, ratownictwo, porządek i bezpieczeństwo.

Zadania, jakie stawia przed służbami praca na pograniczu, wymagają rozwiązań i działań, które dzięki ścisłej współpracy można szybciej i sprawniej realizować. Obok zintegrowanych procedur ważne są też dobre i partnerskie kontakty międzyludzkie.

Romantyzm pomorski

Johan Ernst Benno – pomorski romantyk

Beneficjent: Gmina Karlino

Partner w projekcie: Stadt Wolgast

Łączne koszty projektu: 10 361,64 EUR

Dotacja z EFRR: 8806,35 EUR

Fundusz Małych Projektów jest też narzędziem do realizowania projektów mających na celu odkrywanie przedwojennej, niemieckiej historii i tożsamości Pomorza Zachodniego.

Tak jest w przypadku Gminy Karlino, która kilka lat temu rozpoczęła cykl działań związanych z tym tematem. Projekty zaczęto realizować w 2010 roku, kiedy przy wsparciu unijnym odbyła się konferencja naukowa pt. „W poszukiwaniu tożsamości historycznej Karlina”. Partnerem w konferencji były archiwa państwowe w Koszalinie i Greifswaldzie. Otwarto również Muzeum Ziemi Karlińskiej, które na co dzień gromadzi doku-

menty i przedmioty codziennego użytku. Część z archiwaliów pochodzi z darowizn obecnych i byłych mieszkańców Karlina. Na konferencji obecni byli potomkowie niemieckich mieszkańców miasta, m.in. wnuk Reinholda Wediga, który spisał kronikę Karlina. Wyjeżdżając, dziadek zabrał ją ze sobą na tereny dzisiejszych Niemiec. Dopiero teraz wróciła do Karlina.

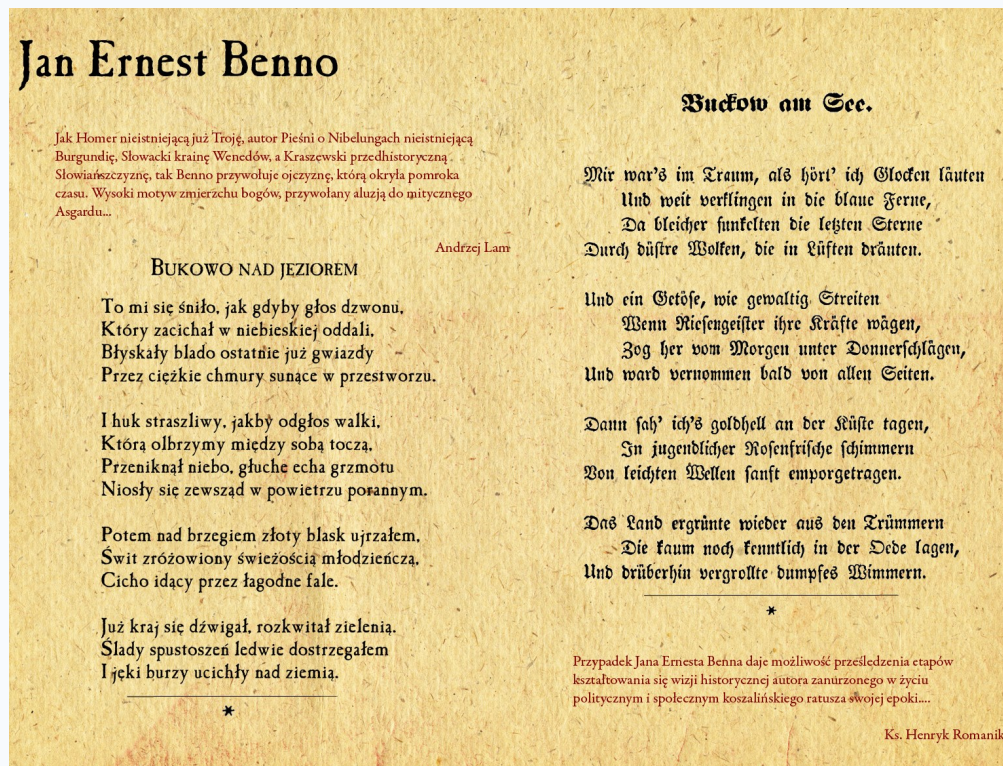
Karlino postanowiło, iż każdy rok poświęci pamięci innej, znanej osoby pochodzącej z tego miasta. I tak 2011 rok poświęcono malarzowi Ernstowi Albertowi Fischerowi (przyjął przydomek Cörlin), a rok 2012 został rokiem niemieckiego pisarza Johanna

Ernsta Benno, który publikował powieści historyczne o Pomorzu. Był także żołnierzem, poetą i kronikarzem, autorem drugiej monografii Koszalina wydanej w 1840 roku.

Głównym punktem projektu była konferencja poświęcona osobie Johanna Ernsta Benno. Wzięli w niej udział przedstawiciele świata nauki, zajmujący się jego twórczością, nauczyciele oraz młodzież, która cytowała najważniejsze wiersze twórcy.

Grupa młodzieży brała także udział w zajęciach zorganizowanych w Archiwum Państwowym. Elementem konferencji było wydanie publikacji, w której zamieszczono referaty oraz fragmenty dzieł J.E. Benno. Otwarto także wystawę poświęconą życiu i twórczości autora. Część z eksponatów pochodzi z Karlina, część została specjalnie wypożyczona od partnerów projektu. Na zakończenie projektu w miejskim parku zasadzono „Dąb Pamięci”.

Gmina Karlino jest jednym z większych beneficjentów korzystających w województwie zachodniopomorskim ze wsparcia w ramach Funduszu Małych Projektów. W ramach INTER-REG IVA beneficjenci pochodzący z terenu gminy zrealizowali 41 projektów.

Johann Ernst Benno – pierwotnie Johan Ernst Benike, ur. 12 czerwca 1777 r. w Karlinie. Niemiecki pisarz romantyczny, który publikował powieści historyczne i poezję o Pomorzu. Syn senatora karlińskiego Gottlieba Daniela Benike. Uczęszczał do szkół w Karlinie, Gryficach oraz do gimnazjum w Berlinie. Był sekretarzem rządowym w Szczecinie, później w Koszalinie. W 1843 r. podjął pracę w Izbie Rachunkowej. Swoje dzieła pisał wyraźnie dla ludzi z Pomorza. Jego pierwsza powieść z 1822 r. to „Bogislaus der Zehnte. Herzog von Pomern” („Bogusław X. Książę pomorski”), w której opisał życie księcia. Jest również autorem wielu wierszy. Jeden z najbardziej znanych to „Vaterlands-Lied am hundertjährigen Vereinigungsfeste aller Pomern” („Pieśń patriotyczna w święto stulecia zjednoczenia wszystkich Pomorzan”) z 1821 r., który ukazuje historię Pomorza od czasów pogąńskich. Był bardzo popularnym autorem za życia, po śmierci jednak nieco zapomnianym. Dopiero w ostatnich latach jego twórczość wróciła, także dzięki gminie Karlino. Pisarz zmarł po ciężkiej chorobie 19 kwietnia 1848 r. w Koszalinie.

Spotkanie ze świadkami przeszłości

Zdjęcia: Dokumentationszentrum Prora e.V.

Przewycięzanie granic – polsko-niemiecki tydzień spotkań

Beneficjent: Dokumentationszentrum Prora e.V.

Partner w projekcie: Ochotnicze Hufce Pracy (OHP)

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 2322,00 EUR

Wypłacona dotacja EFRR: 1973,00 EUR

Analiza przeszłości jest ważną częścią nauczania historii w szkołach. Sposób przeprowadzania tej analizy wpływa przecież także na proces rozwoju osobowości uczniów. Jak na własny użytek dokumentują wydarzenia z przeszłości? Jakie wyciągają wnioski dotyczące własnej przyszłości i swojego otoczenia?

Celem projektu były bezpośrednie kontakty i rozmowy między polskimi świadkami okresu II wojny światowej, przymusowymi robotnikami z Polski, a młodzieżą niemiecką i polską w wieku 14-20 lat. Ponieważ coraz mniej jest wśród nas żyjących świadków tamtych wydarzeń, główny akcent projektu położono na polsko-niemiecką wymianę młodzieży i ich spotkania z byłymi

pracownikami przymusowymi. Dzięki temu młodzież wzbogaciła swoją wiedzę na temat historii.

Spotkanie ze świadkami tamtych czasów poprzedziły lekcje, które miały młodzież do tego spotkania przygotować. Uczniowie uzyskali informacje związane z II wojną światową, dowiedzieli się, czym była praca przymusowa i poznali biografie osób, z którymi mieli się spotkać. Uczono ich także, jak powinien wyglądać dobrze przeprowadzony wywiad. Poza tym wspólnie pracowali i integrowali się w ramach realizowanych przy tym projekcie działań medialnych. Młodzież została podzielona na dwie grupy. Pierwsza z nich w dwóch projektach medialnych

towarzyszyła przez tydzień świadkom historii. Prowadziła z nimi wywiady oraz dokumentowała projekt. Rezultatem było dwujęzyczne słuchowisko, zmontowane przy współpracy z pedagogiem medialnym, pracownikiem KRRiT Kraju Związkowego Meklemburgii – Pomorza Przedniego, które zostało opublikowane w internecie, a także wręczone wszystkim uczestnikom projektu na płytach.

Druga grupa pod opieką pedagoga medialnego nakręciła film dokumentalny, poświęcony projektowi. Tematami w tych produkcjach, obok wywiadów ze świadkami przeszłości, były także wrażenia i odczucia młodzieży polskiej i niemieckiej.

Dzięki projektowi młodzież mogła wykazać się samodzielnością, pracować w grupach i planować wspólne działania. Młodzi ludzie nauczyli się odpowiedzialności i empatii w kontaktach ze świadkami przeszłości.

Projekt ten jest przykładem pojednania między Polakami i Niemcami oraz współpracy między ludźmi różnego pochodzenia i z różnych pokoleń.

Świadkami przeszłości nazywani są ludzie, mogący dać świadectwo określonych wydarzeń historycznych. W dzisiejszych czasach mianem tym są określane osoby, które z własnego doświadczenia znają przeszłość narodowego socjalizmu. Nie można sobie dziś wyobrazić lekcji historii, pozaszkolnej edukacji politycznej i pracy w muzealnictwie bez świadków przeszłości. Mimo to trudno jest przedstawić jednolitą definicję pojęcia „świadek przeszłości”. Jest ono bardzo zmienne, podlega stałemu rozwojowi, ulegając przy tym pewnym funkcjonalizacjom i przypisaniu. Ponieważ świadkowie pewnych wydarzeń historycznych są dostępni jedynie w ograniczonym czasie, tym ważniejsze jest dokumentowanie ich przeżyć i w ten sposób udostępnianie ich także przyszłym pokoleniom.

Festiwal młodzieży

Zdjęcie: SGPEP

Polsko-niemieckie spotkanie młodzieży w Człopie w ramach XV Festiwalu Młodzieży Euroregionu Pomerania 2013

Beneficjent: Gmina Człopa

Partner: Stadt Strasburg

Wartość projektu: 43 993,51 EUR

Dofinansowanie z EFRR: 37 394,48 EUR

XV Festiwal Młodzieży Euroregionu Pomerania 2013

Beneficjent: Powiat Wałecki i Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Partner: Stadt Strasburg

Wartość projektu: 52 463,00 EUR

Dofinansowanie z EFRR: 44 593,58 EUR

Wałcz i Człopa w czerwcowy weekend 2013 roku stały się stolicą młodzieżowej współpracy polsko-niemieckiej. Wszystko za sprawą XV Festiwalu Młodzieży Euroregionu Pomerania, w którym udział wzięło blisko tysiąc młodych ludzi z Polski i Nie-

miec. Przez trzy dni młodzież opanowała centrum Wałcza i sportowe tereny Człopy. Powiat Wałecki i Gmina Człopa składały dwa odrębne wnioski na działania, które odbywały się na ich terenie. Grano w piłkę, siatkówkę, młodzież startowała w biegach na

orientację. Były tańce, wspólne śpiewanie i koncerty. Uczestnicy wcielili się w role reporterów i na zakończenie przygotowali festiwalową gazetkę. Festiwal wrócił po kilkuletniej przerwie.

- Festiwal to doskonała okazja do poznania naszych sąsiadów – mówi Dariusz Ledzion, dyrektor Łobeskiego Domu Kultury i kapelmistrz Młodzieżowej Orkiestry Dętej z Łobza. – Nasza orkiestra ma to szczęście, że uczestniczyła we wszystkich festiwalach Euroregionu Pomerania. Dzięki temu mamy liczną grupę znajomych, z którymi wielokrotnie realizowaliśmy wiele ciekawych projektów po obu stronach granicy. Podczas tegorocznego festiwalu, tak jak w latach ubiegłych, byliśmy organizatorem warsztatów muzycznych orkiestr. Takie wspólne muzykowanie bardzo zbliża ludzi do siebie. Nawiązują się nowe znajomości, które w przyszłości owocują nowymi projektami. Tak też się stało w Wałczu.

Organizacja tak dużego przedsięwzięcia to ogromna odpowiedzialność, ale też ogrom pracy włożony przez organizatorów. Dzień przyjazdu wszystkich grup był bardzo pracowity. – Biuro działało na pełnych obrotach już na dwa dni przed festiwalem – wspomina Sebastian Tymecki, koordynator biura festiwalowego w Człopie. – Przygotowaliśmy dwujęzyczne oznaczenia miasta, miejsc noclegowych, biura festiwalowego, rozkładów jazdy autobusów itd. Przez cały festiwal pracownicy biura byli do dyspozycji młodzieży i ich opiekunów przez całą dobę. Długi okres przygotowania i mnóstwo pracy zostało nam wynagrodzone uśmiechem oraz zadowoleniem uczestników. Obserwując zaangażowanie grup w realizację programu festiwalowego, którego każdy był częścią, wiem, że należy pokonywać wszelkie przeszkody, by takie imprezy dochodziły do skutku. Jeśli będę mógł raz jeszcze realizować takie zadanie, to bez zastanowienia odpowiem TAK!

Zadowolonia nie kryli także gospodarze: Zdzisław Kmieć, burmistrz Człopy, i Bogdan Wankiewicz, starosta wałecki.

Projekt został wsparty przez Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży. Organizatorami (beneficjentami) festiwalu byli: Gmina Człopa, Powiat Wałecki oraz Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, partnerem był Euroregion Pomerania.

Festiwal Młodzieży Euroregionu Pomerania swoją historią sięga 1996 r.

Wtedy po raz pierwszy festiwal odbył się w Löcknitz, potem kolejny w Stargardzie Szczecińskim i od tej pory co roku naprzemiennie raz po stronie polskiej, raz po niemieckiej. Na festiwal przyjeżdżają młodzi ludzie z: Niemiec, Szwecji i Polski, tworzących wspólny region Pomerania. Podczas trzech dni festiwalowych młodzież ma okazję zaprezentować swoje umiejętności artystyczne i sportowe, a jednocześnie przekonuje się, co potrafią inni. Festiwal stwarza doskonałe warunki do pozbycia się uprzedzeń oraz uczy wzajemnego szacunku i akceptacji – jest to najważniejsze założenie, które towarzyszy organizatorom cyklicznego Festiwalu Młodzieży Euroregionu Pomerania.

Historyczne brzmienie na pograniczu

Polsko-niemieckie warsztaty organowe

Beneficjent: Dorfmuseum Wollin/Uckermark & Naturschutz am Randowtal e.V.

Partner w projekcie: Zamek Książąt Pomorskich

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 15 892,82 EUR

Wyplacona dotacja EFRR: 15 508,89 EUR

Wraz z utworzeniem Akademii Organowej powiatu Uckermark i województwa zachodniopomorskiego powołana została do życia instytucja, której nadrzędnym celem jest bliższe poznanie się miłośników muzyki organowej z Polski i Niemiec, a także nauka gry na organach prowadzona przez wykwalifikowanych specjalistów. Okazja była tym większa, że uczestnicy mieli niecodzienną możliwość uczenia się i doksztalcenia na historycznych i odrestaurowanych instrumentach znajdujących się w różnych obiektach na całym Pomorzu. Jednym z podstawowych wymogów zachowania tych instrumentów muzycznych w dobrym stanie jest regularna gra na nich. Stworzono więc możliwość

szkolenia polskich i niemieckich organistów, tak by ich umiejętności pozwoliły na grę na wysokim poziomie, na dobrze odrestaurowanych i bardzo wartościowych pod względem historyczno kulturalnym organach w regionie Pomerania.

Organy są bardzo skomplikowanymi instrumentami muzycznymi. Ważna dla ich zrozumienia i obchodzenia się z nimi jest nie tylko praktyka gry, lecz także teoretyczna wiedza na temat budowy samych organów.

W ramach realizacji projektu trzykrotnie odbyły się weekendowe zajęcia warsztatowe, na przemian po stronie niemieckiej i polskiej. Wykwalifikowani organiści przekazali polskim i nie-

mieckim uczestnikom pogłębioną wiedzę dotyczącą gry na organach, teorii muzyki, budowy organów i nauki o registrach. W ramach projektu miały miejsce wykłady z historii muzyki, o sztuce budowy organów i taktowaniu w teorii muzyki. Odbływały się także wyjazdy studyjne, podczas których uczestnicy mogli podziwiać organy.

Istotnymi elementami projektu były wspólne działania podczas studiowania, muzykowania i ożywione rozmowy w kuluarach.

Podczas warsztatów uczestnicy mieli okazję zapoznać się z historią muzyki organowej i innych instrumentów w regionie, a także faktami, które miały duży wpływ na życie kulturalne mieszkańców. Optymalne warunki dla projektu tworzył wartościowy i ciekawy „krajobraz organowy” Marchii Brandenburskiej i Pomorza Zachodniego, z bardzo dobrze zachowanymi i odrestaurowanymi instrumentami. Podczas realizacji projektu odbyły się dwa recitale organowe dla publiczności, w tym szczególnie skierowane do młodych osób, by wzbudzić ich zainteresowanie tym instrumentem muzycznym. Ciekawe i bardzo cenne środowisko organowe w regionie Pomorza daje niecodzienną możliwość praktykowania muzyki organowej

na cennych i odrestaurowanych instrumentach.

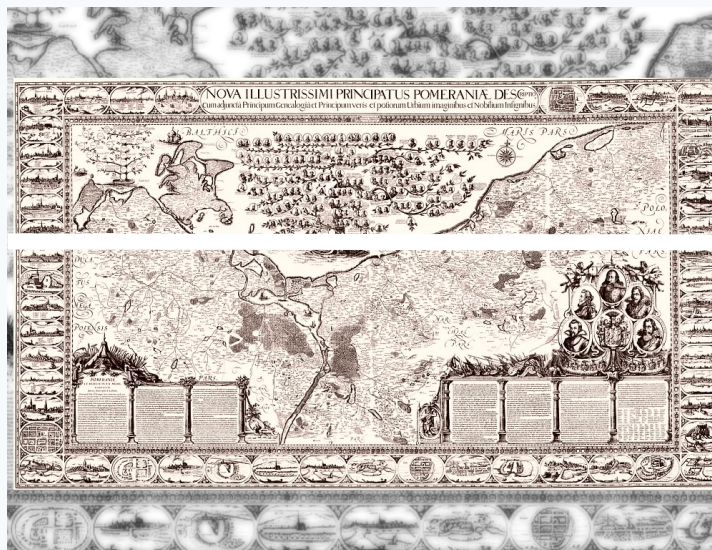
Organy są znane jeszcze z epoki antyku, a dzisiejszy kształt przybrały w czasach baroku i romantyzmu. W różnych wykonaniach i rozmiarach można je znaleźć w kościołach, lecz także w salach koncertowych.

W landzie Brandenburgii znajdują się łącznie 42 instrumenty organowe, które zostały zbudowane przed 1800 rokiem i uważane są za szczególnie wartościowe.

Niektóre z nich są znane z nagrań radiowych i płytowych. Inne wymagają pilnej restauracji. Niektórym godnym zachowania organom grozi w najbliższych latach ruina, jeżeli nie zostaną poddane renowacji.

Gminy kościelne o coraz mniejszej liczbie wiernych nie są w stanie utrzymać substancji budowlanej kościołów wiejskich, a w nieużytkowanym kościele organy powoli niszczeją. Organy zamilkną jednak także wtedy, gdy zabraknie organistów.

Przewodnik niezwykle

Zdjęcie: www.lubinus.pl, www.zamek.szczecin.pl

Polsko-niemiecki przewodnik szlakiem mapy Lubinusa

Beneficjent: Zamek Książąt Pomorskich

Partner w projekcie: Tourismusverein Nationalpark Unteres Odertal e.V.

Łączna wartość projektu: 34 624.54 EUR

Dofinansowanie z EFRR: 29 430,86 EUR

Cofnijmy się o kilka stuleci. W 1610 roku szczeciński książę Filip II zlecił profesorowi Uniwersytetu w Rostocku Eilhardowi Lubinusowi sporządzenie mapy Pomorza. Książę namówił też władającego w zachodniej części Pomorza kuzyna, księcia wołogoskiego Filipa Juliusza, by wspomógł przedsięwzięcie. W tym czasie Pomorze dzieliło się bowiem na dwie części: szczecińską i wołogoską.

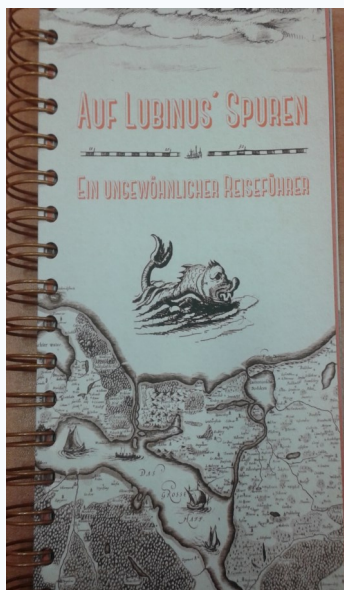
Lubinus zapoznał się z archiwum książęcym w Wolgacie (Wołogoszczy) i innymi niezbędnymi materiałami, po czym odbył trzy podróże po Pomorzu – dwie w latach 1611–1613 i kolejną w 1617 roku. Pomiarów dokonał, posługując się prostymi przyrządami: astrolabium, cyrklem, laską Jakuba i kwadrantem. Pracę nad rysunkiem mapy uczony prowadził na

zamku w Szczecinie. Na przełomie 1617 i 1618 roku zaakceptowany przez księcia rysunek mapy został wysłany do ówczesnego centrum kartografii w Amsterdamie. Tam na jego podstawie wryto i wytrawiono dwanaście płyt miedziorytniczych – mapa była bowiem za duża, by można ją było drukować w jednym arkuszu.

Jesienią 1618 roku wydrukowano pierwsze egzemplarze mapy. Lubinus był bardzo niezadowolony ze szczecińskiego wydania mapy z powodu fatalnej jakości papieru dostarczonego z lokalnej papierni. Na kolejne wydanie przyszło długo czekać. Zaginione płyty odnaleziono dopiero w 1756 roku w Stralsundzie, a po dwóch latach w Hamburgu odbito kilkadziesiąt egzemplarzy mapy. Dzieło Lubinusa było jedną z najwspanialszych map

swoich czasów i zważywszy na niedoskonałość ówczesnych narzędzi mierniczych, bardzo dokładną. Podziw budzi nie tylko ogrom informacji zawartych na mapie, ich rzetelność, lecz także przemyślana, piękna forma graficzna. To nieocenione źródło dla badaczy dziejów Pomorza, a jednocześnie wybitne osiągnięcie naukowe swojej epoki i zarazem dzieło sztuki.

Tych, którzy chcą dowiedzieć się więcej o samym Lubinusi i jego mapie, odsyłamy do strony internetowej, która powstała właśnie w ramach projektu FMP pt. „Polsko-niemiecki przewodnik szlakiem mapy Lubinusa”. Pod adresem **www.lubinus.pl** znaleźć można także opisy i mapy wyznaczonych tras turystycznych, które powstały na podstawie Wielkiej Mapy Księstwa Pomorskiego. Dziewięć tras wiedzie przez 49 miejscowości Pomorza Zachodniego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego. Strona jest uzupełnieniem polsko-niemieckiego przewodnika „Śladami Lubinusa. Przewodnik niezwykły”. Niezwykła jest jego treść, ale także strona wizualna. Jest on przeznaczony dla osób, które chcą lepiej poznać własny region, szukają miejsc mniej znanych i popularnych. W książce znajdziemy opisy zabytków, pomników przyrody i wszelkich innych atrakcji turystycznych, zarówno po polskiej, jak niemieckiej stronie. Autorem tekstów jest Michał Rembas, historyk, publicysta. Zdjęcia wykonał Marek Kowalczyk. Przewodnik wydano w dwóch wersjach językowych, w nakładzie 10 tys. egzemplarzy. Dodatkowo w ramach projektu stworzono mapę, opracowaną spójnie z przewodnikiem, którą wydano w ilości 50 tys. egzemplarzy. Publikacja otrzymała trzecie miejsce w kategorii Przewodniki w XXIII Ogólnopolskim Przeglądzie Książki Krajoznawczej i Turystycznej.

Mapa Lubinusa

Mapę połączoną z drzewem genealogicznym Gryfitów Lubinus stworzył w skali 1:235 000 i wydał w formacie 2,21×1,25 m, co było na owe czasy wielkim osiągnięciem. W drzewie genealogicznym zostały umieszczone portrety książąt, w obramieniu mapy – herby 353 rodów szlachty pomorskiej. Przy zewnętrznej krawędzi arkusza umieszczono 49 panoram najważniejszych miast Pomorza (większość rycin panoramicznych wykonał szczeciński malarz Johann Wolfart). Obecna cena dobrze zachowanej mapy w obiegu antykwarycznym może dochodzić do stu tysięcy złotych. Mapę można podziwiać na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie oraz między innymi w Greifswaldzie, Szczecinku, Słupsku, Kołobrzegu i Darłowie. Reprodukacja mapy wisi także w siedzibie Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomorza w Szczecinie.

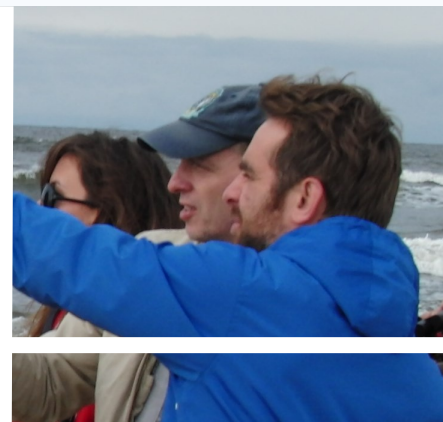
Tomasz Wieczorek,
jeden z pomysłodawców
koncepcji przewodnika
i współkoordynator całego
projektu, pracownik Zamku
Książąt Pomorskich

Od momentu, kiedy zaczęliśmy projekt, czyli od 2014 roku, cieszy się on bardzo dużym zainteresowaniem.

Przewodniki i mapy praktycznie nie są już dostępne. Żeby dostać przewodnik, należy wypełnić specjalne podanie w Centrum Informacji Kulturalnej i Turystycznej Zamku. Oczywiście marzymy o dodruku przewodnika. Chyba nawet będzie on w rozszerzonej wersji, bo od czasu gdy powstał, zdobyliśmy nowe materiały.

Widzimy, że jest też zapotrzebowanie na przewodnik w wersji angielskiej.

Teraz mocno skupiamy się na promocji i rozbudowie strony internetowej. Jest tam już dużo więcej informacji, niż zmieściło się w książce. Cały czas strona jest uaktualniana. Ci, którzy nie dostali naszego przewodnika, mogą pobrać ze strony mapę oraz szczegółowo rozpisane wszystkie trasy turystyczne.

Pogranicze okiem filmowców

Zdjęcia: Anke Radloff, powiat VG

Niemieccy i polscy filmowcy pracują nad filmem korporacyjnym

Beneficjent: Landkreis Vorpommern-Greifswald

Partner w projekcie: Gmina Miasto Szczecin

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 22 879,52 EUR

Wyłaconą dotacja EFRR: 19 447,59 EUR

Podstawą niniejszego projektu były intensywne dyskusje na temat tożsamości regionu przygranicznego i Euroregionu Pomerania, prowadzone z przedstawicielami polskich i niemieckich gmin. Projekt umożliwił zaś młodym filmowcom i studentom polonistyki z Polski i Niemiec opracowanie i zrealizowanie koncepcji filmu na temat regionu przygranicznego. Zamiarem projektu było stworzenie instrumentu wzmacniającego po obu stronach granicy świadomość bycia częścią pogranicza oraz postrzeganie regionu przygranicznego jako wspólnej przestrzeni kulturowej i gospodarczej.

Treść filmu została wypracowana w trakcie warsztatów,

w których udział wzięli multiplikatorzy z polsko-niemieckiego regionu przygranicznego. Zebrano w ten sposób konkretne propozycje dotyczące historii, miejsca i osób – jako szkic roboczy dla polsko-niemieckiego zespołu projektowego. Zespół ten, wraz ze studentami niemieckich i polskich placówek edukacyjnych (Uniwersytet w Greifswaldzie, Szkoła Grafiki i Wzornictwa w Greifswaldzie, Uniwersytet Szczeciński), opracował na podstawie tego szkicu scenariusz, tzw. filmtreatment, w którym opisano plany zdjęciowe, rozmówców i montaż poszczególnych scen filmu.

Podczas realizacji projektu odbyły się zajęcia warsztatowe, dwa

teoretyczne i sześć praktycznych. Obok wiedzy fachowej referenci przekazywali młodym filmowcom swoje własne doświadczenia ze współpracy w ramach międzynarodowych projektów. Uczestnicy otrzymali nie tylko wsparcie merytoryczne, lecz także impulsy i know-how, umożliwiające opracowywanie własnych projektów transgranicznych. Jednocześnie przyszli pracownicy mediów z Polski i Niemiec poznali się nawzajem – to ważna przesłanka przyszłej współpracy, szczególnie w zamierzeniach transgranicznych.

Nakręcony film zwraca uwagę na szczególnie ciekawe projekty, potencjały i szanse współpracy oraz motywuje do aktywnego działania.

Po zakończeniu projektu film został pokazany w ramach VI Konferencji transgranicznej w Szczecinie i w ramach otwarcia Festiwalu kultury polenMARKT w Greifswaldzie. Obejrzel go wszyscy uczestnicy projektu i szeroka publiczność. Uczestnicy projektu opowiadali na tych projekcjach także o własnych doświadczeniach i wrażeniach.

Film jest dostępny w dwóch wersjach językowych. W krótkich epizodach przedstawia on siedem przykładów współpracy na płaszczyźnie gmin, w dziedzinie gospodarki, kultury, edukacji, życia codziennego i przyrody. Pokazuje sukcesy i wyzwania na pograniczu Euro-regionu Pomerania, koncentrując się na powiecie Vorpommern-Greifswald i metropolii szczecińskiej. W każdej części filmu występuje jeden protagonista polski i jeden niemiecki. Przy wszystkich wypowiedziach ukazują się napisy w drugim języku. Aby ułatwić widzowi zrozumienie filmu, w obliczu wielości epizodów w krótkim czasie trwania, film koncentruje się na nadrzędnym temacie „uczenia się przez całe życie”, a w szczególności przede wszystkim na uczeniu się języka obcego jako warunku udanego wspólnego kształtowania przyszłości w regionie.

Mówię w języku sąsiada

Zdjęcia: SGPEP

Poznajmy swój język i swoje małe ojczyzny

Beneficjent: Gmina Miasto Szczecin

Partner: Amt Gartz

Łączna wartość projektu: 35 155,30 EUR

Dofinansowanie z EFRR: 29 882,00 EUR

To tytuł jednego z dużych projektów językowych zrealizowanych w ostatnich latach na pograniczu. Nauka języka polskiego przez niemieckich sąsiadów i języka niemieckiego przez mieszkańców polskiej części pogranicza jest priorytetem w zacieśnianiu polsko-niemieckich kontaktów.

W ostatnim okresie finansowania beneficjenci przeprowadzili kilka projektów językowych. Część z nich skierowana była do najmłodszej grupy – przedszkolaków, wśród których nauka języka była prowadzona głównie poprzez zabawę, zajęcia sportowe czy plastyczne. Część zakładała jednak dodatkowe godziny lekcyjne nauki języka w szkołach.

Tak przebiegał największy realizowany przez polską stronę projekt pt. „Mówię w języku sąsiada od najmłodszych lat”, którego beneficjentem była Gmina Karlino, a partnerem Miasto Wolgast.

Projekt realizowano w roku szkolnym 2013/2014, a na jego realizację przyznano 46 692,00 euro dotacji EFRR. W jego ramach odbył się kurs nauki języka niemieckiego od przedszkola do szkoły ponadgimnazjalnej. Uczniowie mieli jedną dodatkową godzinę nauki języka. Lekcje były traktowane jako zajęcia dodatkowe. Okazały się sukcesem. Planowano, iż w projekcie udział weźmie ponad 580 uczniów. Uczestniczyło 619. Karlino planuje

kolejne językowe projekty. Duży nacisk na dwujęzyczne nauczanie na terenie pogranicza deklaruje Szczecin. – Od 2005 roku miasto wspiera i wdraża naukę języka niemieckiego w przedszkolach i szkołach – mówił podczas zeszłorocznego 76. Polsko-Niemieckiego Forum przedsiębiorców Krzysztof Soska, zastępca prezydenta Miasta Szczecin. – Jesteśmy gotowi do wykonania kolejnego dużego skoku, którego celem jest to, by za 15-20 lat przynajmniej połowa mieszkańców naszego pogranicza posługiwała się językiem sąsiada. Takie są też zalecenia Komisji Europejskiej.

Jego słowa poprzedzały statystyki przedstawione przez przedstawiciela Komisji Europejskiej Jacka Wasika. I tak 98 proc. Luksemburczyków zna język obcy. Na drugim miejscu uplasowali się Łotysze (95 proc.), a na trzecim Holendrzy (94 proc.). Polacy zadeklarowali, że co drugi z nas zna jeden język obcy. I tak Szczecin naukę języka rozpoczął od pilotażowego projektu, pt. „Poznajmy swój język i swoje małe ojczyzny”, który realizowano na przełomie 2013/2014 wraz z partnerem Amt Gartz.

Do projektu włączono 20 placówek, po dziesięć z każdej strony, w tym 10 przedszkoli i 10 szkół podstawowych. Projekt obejmował dzieci w wieku 5-6 lat oraz w wieku wczesnoszkolnym. Nauka języka odbywała się poprzez zabawę, m.in. zajęcia sportowe, plastyczne i muzyczne. Były one także okazją do wzajemnych kontaktów dzieci w rejonie transgranicznym, poznawania tradycji i zwyczajów mieszkańców pogranicza oraz wymiany doświadczeń nauczycieli wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego.

Podsumowaniem projektu było spotkanie nauczycieli w celu wypracowania wspólnego polsko-niemieckiego projektu nauczania dwujęzycznego w ramach INTERREG VA.

Koordynatorem projektu będzie Miasto Szczecin. Zakłada on naukę języka od przedszkola po ucznia szkół zawodowych zarówno po polskiej (Szczecin), jak i niemieckiej stronie.

Patrycjusz Ceran, Koordynator projektu Urzędu Miasta Szczecin

Istnieje konieczność poprawy kompetencji językowych w polsko-niemieckich relacjach na obszarze Euroregionu Pomorania. Projekt „Poznajmy swój język i swoje małe ojczyzny” był dla nas projektem pilotażowym. Zależało nam, aby na jego podstawie

ocenić zainteresowanie i potencjał współpracy na poziomie przedszkoli i pierwszych klas szkół podstawowych. Działania zostały bardzo dobrze ocenione zarówno przez nauczycieli, jak i dzieci i rodziców. Powstał konieczny do przygotowania „dużego” projektu entuzjazm i zaangażowanie.

Planujemy, że projekt potrwa od 2016 do 2022 roku i obejmować będzie wszystkie poziomy nauczania od przedszkola do matury, w tym również zajęcia w szkołach zawodowych. Prowadzimy rozmowy o współpracy z władzami powiatu Vorpommern – Greifswald, landami Meklemburgia i Brandenburgią oraz z placówkami oświatowymi na terenie Niemiec.

W działania włączyliśmy także środowiska akademickie i organizacje pozarządowe. Najważniejszym wyzwaniem jest złożenie projektu i stworzenie szansy, aby działania wystartowały już w roku szkolnym 2016/2017.

Spotkanie z ekologią

Zdjęcie: StiC-er Theater e.V.

Wildwuchs – polsko-niemieckie spotkanie młodzieży

Beneficjent: StiC-er Theater e.V.

Partner w projekcie: Towarzystwo Przyjaciół Młodzieżowego Domu Kultury w Stargardzie Szczecińskim

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 8570,65 EUR

Wyłaconą dotacja EFRR: 7284,19 EUR

Głównym tematem projektu była ochrona środowiska. Wykorzystanie surowców naturalnych czy odpowiednie traktowanie przyrody to tematy uniwersalne zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych, bez względu na narodowość. Aby zapoznać uczestników warsztatów z tą tematyką, przeprowadzono trzy rodzaje warsztatów. Projekt był skierowany do młodzieży w wieku od dziesięciu lat.

Na początku odbyły się warsztaty teatralne, które miały pozwolić uczestnikom lepiej poznać się ze sobą. Instruktorzy przeprowadzili z dziećmi ćwiczenia i gry z zakresu pedagogiki teatralnej,

które pomagały uczestnikom komunikować się z sobą, pokonać barierę językową, zabawowo przezwyciężyć zahamowania, wzmocnić zaufanie i stworzyć poczucie wspólnoty.

Pod fachową opieką, podczas mieszanych zajęć warsztatowych, uczestnicy opracowali w kreatywnym dialogu film, performance i sztukę teatralną. Każdy z tych elementów związany był z tematyką ochrony środowiska. Film krótkometrażowy, który powstał w ramach warsztatów medialnych, został kompleksowo zrealizowany przez uczestników – od pracy z kamerą po przygotowanie do ujęć.

Uczestnicy warsztatów wyszukali też potrzebne kostiumy i rekwizyty, wymyślili tytuł i ustalili wybór muzyki. Najważniejszym elementem warsztatów performance był ruch. Elementy tańców, pantomimy i interpretacji teatralnych połączono ze sobą, tworząc na scenie ruchome obrazy. Inspiracją i rekwizytami były w tych warsztatach najróżniejsze przedmioty i materiały znajdujące się w rekwizytorni udostępnionej grupie. Do scenografii wykorzystano też materiały, jakie dzieci mogłyby znaleźć np. w stworzonych pojemnikach na odpady. Okazuje się, że kawałki plastiku, złomu czy folii lub pudełek tekturowych dla niektórych są zwykłymi śmieciami, a dla kogoś innego mogą być to prawdziwe skarby, które można jeszcze wykorzystać.

Na warsztatach poświęconych aktorstwu opracowano fabułę z wyłącznym wykorzystaniem mowy ciała, z podkładem dźwięków i muzyki. Wszystkie wyniki zajęć warsztatowych zostały zaprezentowane publicznie na scenie na wspólnej imprezie końcowej.

Podczas pięciodniowego spotkania, oprócz wspólnej pracy na zajęciach warsztatowych, spędzano też razem czas wolny, dając tym samym uczestniczącym dzieciom i opiekunom możliwość lepszego poznania siebie nawzajem i poznania regionu, w którym odbywał się projekt.

Edukacja ekologiczna, którą wprowadzono jako podejście pedagogiczne w latach 70. ubiegłego wieku w związku z ruchem ekologicznym, była poprzedniczką edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju nie wyparła jednak edukacji ekologicznej ani nie uczyniła jej zbędną, gdyż uczenie się w bezpośrednim kontakcie z przyrodą daje szybkie efekty pedagogiczne. Nowoczesna edukacja przyrodnicza i ekologiczna rozwinęła się jednak pod względem dydaktycznym, a merytorycznie i metodycznie dostosowała się do teoretycznych rozważań o związkach systemowych. W związku z tym stosuje ona wiele elementów teorii systemów oraz pedagogiki przygodowej. Dzięki tego rodzaju praktycznym ćwiczeniom i osobistym doświadczeniom istnieje możliwość doświadczania kompleksowych zależności, co ma wpływ na działania w zakresie ochrony środowiska.

Szkolna współpraca

Cudowny, bajkowy świat braci Grimm

Beneficjent: Publiczna Szkoła Podstawowa w Troszynie

Partner w projekcie: Grundschule Stadt Usedom

Łączne koszty projektu: 12 975,80 EUR

Dotacja z EFRR: 11 029,43 EUR

W latach 2010-2015 Publiczna Szkoła Podstawowa w Troszynie zrealizowała w ramach Funduszu Małych Projektów INTERREG IV A osiem projektów. Były to przedsięwzięcia o charakterze sportowym, plastycznym, teatralnym i historycznym.

Do niewielkiej szkoły chodzi niespełna 70 uczniów, głównie z pobliskich wsi. Szkołą dowodzi jednak niezwykle energiczny i pełen pasji Piotr Karliński. Gdy w 2006 roku został tam dyrektorem, od razu zainicjował współpracę z niemieckimi szkołami w ramach FMP. Wcześniej realizował projekty oparte na Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży.

Mała szkoła w Troszynie jest jednym z prężnie działających beneficjentów. Najtrudniej było im zacząć. Dyrektor skutecznie przekonał do swoich transgranicznych pomysłów burmistrza Wolina Eugeniusza Jasiewicza. Szkoła otrzymała dotację na realizację pierwszego projektu. Kiedy go rozliczyła, otrzymała refundację i mogła realizować kolejny projekt. Realizując swoje projekty, szkoła chciała osiągnąć cel, jakim była szeroko rozumiana integracja polsko-niemiecka oraz wymiana doświadczeń na płaszczyźnie kulturowej, obyczajowej i językowej. Na stałe szkoła współpracuje z dwiema niemieckimi placówkami: Grund-

schule Stadt Usedom oraz Evangelische Grundschule Benz, przy czym wiodącą szkołą przy realizacji projektów FMP jest szkoła w Usedom.

Pierwszym projektem w INTERREG-u IV A był zorganizowany plener plastyczny pod tytułem „Wspólne dziedzictwo w naszej Europie”. Uczniowie z Niemiec mogli poznać nie tylko najpiękniejsze zakątki regionu, ale także jego barwną historię. Ciekawym projektem była zorganizowana rok później olimpiada sportowa o charakterze antycznym. Rok 2012 zaowocował dwoma polsko-niemieckimi projektami. Jednym z nich był projekt pt. „Cudowny, bajkowy świat braci Grimm”. Było to niesamowite spotkanie, gdzie Polacy i Niemcy prezentowali przedstawienia teatralne i poznawali historię Wolina. W projekcie uczestniczyły także dzieci z pobliskich szkół z Koniewa, Kołczewa i Wolina, w sumie 125 osób.

Pierwszego dnia dzieci odwiedziły Teatr Lalek „Pleciuga” w Szczecinie, gdzie oglądały sztukę oraz wzięły udział w dwugodzinnych warsztatach teatralnych, podczas których poznały świat aktorów. Kolejny dzień projektu poświęcono na poznanie historii Wolina. Dzieci zwiedzały miasto, odwiedzając najciekawsze jego zabytki, gdzie w ukrytych kopertach czekały na nich najważniejsze informacje o danym miejscu. Wszystko po to, by na zakończenie zwiedzania wziąć udział w quizie o Wolinie, który został przygotowany w formie scenek pantomimy oraz teatru cieni.

Następnego dnia w wolińskim amfiteatrze odbył się przegląd konkursowy sztuk braci Grimm. W konkursie wystartowało siedem przedstawień. Każda szkoła przygotowała po dwie sztuki, a w każdej pojawiały się scenki polsko-niemieckie. Jury przyznało trzy nagrody: za pierwsze miejsce dla szkoły z Troszyna, drugie dla szkoły podstawowej z Wolina, zaś trzecie dla szkoły z Usedom. Na zakończenie młodzi aktorzy w scenicznych strojach przeszli ulicami miasta. Nie był to jednak koniec atrakcji. Ostatniego dnia dzieci przyjechały do Szczecina, gdzie wystawiały przedstawienie m.in. dla dzieci ze szczecińskich szpitali i przedszkoli. Współpraca polsko-niemiecka zacieśnia się coraz bardziej i przynosi ogromną satysfakcję.

Piotr Karliński, dyrektor szkoły i koordynator polsko- -niemieckich projektów

Realizuję projekty z naszą szkołą od siedmiu lat i nie wyobrażam sobie, by tego nie robić. Dzięki pomocy gminy mamy taką możliwość, a pomysłów na projekty mamy mnóstwo. Po tych kilku latach widzę, że ta nasza współpraca i integracja idzie w dobrą stronę. Nasze dzieciaki stają się pewne siebie, zaczynają uczyć się języka, by porozumieć się z kolegami z Niemiec. Staramy się z nimi jeździć nie tylko do naszych zaprzyjaźnionych szkół, ale także do moich znajomych w Berlinie czy Szwecji. W projektach uczestniczą nie tylko uczniowie z mojej szkoły, ale też dzieci z okolicznych, innych małych szkół oraz nauczyciele. Chyba największą nagrodą po tych latach współpracy była w tym roku informacja, jaką dostałem od naszych kolegów z Usedom. Nauczyciele zapytali uczniów, jakie było najważniejsze wydarzenie w 2015 roku w szkole. Dzieciaki powiedziały, że nasz tegoroczny projekt, który realizowaliśmy z nimi w wiosce Słowian i wikingów na Wolinie.

Zdjęcia: Europa-Union M-V e.V.

Polsko-niemieckie seminarium „Polsko-niemiecka wspólnota działań w Unii Europejskiej, przyczynek do postępów tożsamości europejskiej”

Europa-Union Mecklenburg-Vorpommern e.V.

Partner w projekcie: Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 8755,10 EUR

Wyłacona dotacja EFRR: 7441,83 EUR

Celem projektu było przybliżenie idei zjednoczenia Europy polskim i niemieckim obywatelom we wszystkich kategoriach wiekowych, wspieranie procesu integracji europejskiej i pomoc w tworzeniu europejskiej świadomości. Dzięki realizacji projektu uczestnicy mogli doświadczyć, co znaczy europejskie porozumienie, przekazywanie informacji i wymiana poglądów.

Obaj partnerzy w projekcie dużą wagę przykładali do wspólnego merytorycznego przygotowania seminarium, do wyboru tematów i doboru referentów. W ten sposób, dzięki trafnym i aktualnym tematom, udało się skłonić europejskich sąsiadów

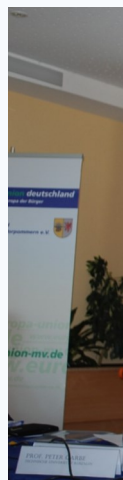
do spotkania się oraz do transgranicznego prowadzenia i pogłębiania wymiany poglądów, dotyczących referatów z zainteresowanymi partnerami rozmów.

W centrum dyskusji znajdowała się problematyka tożsamości. Obecna sytuacja w Europie i Unii Europejskiej stanowi szczególny powód, aby przyznać się do tożsamości europejskiej. Podkreślano, że wielkie znaczenie w tworzeniu się nadrzędnych tożsamości mają właśnie regiony przygraniczne. Dalszym ważnym tematem była konieczność obszernej i stosowanej edukacji, jako podstawy i warunku europejskiej tożsamości.

Debatowano także o ważnych związkach między sytuacją społeczną a perspektywami ludzi oraz ich stosunkiem do rozwoju Europy. Na zakończenie spotkania wszyscy uczestnicy wyrazili zgodę na wydanie oświadczenia, w którym m.in. zażądano zwołania nowego konwentu, aby przy szerokim zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego przedłożyć do dalszego opracowania projekt umowy Unii Europejskiej, który w końcu powinien zostać przedłożony w ogólnoeuropejskim referendum do decyzji obywatelom Unii.

Kontakty, współpraca i spotkania na tych seminariach pogłębiły się w ciągu lat i nabrały kształtów. W wyniku tych spotkań zwiększyła się liczba zwolenników Europy po polskiej i niemieckiej stronie, co należy ocenić, jako sukces.

Europa-Union Deutschland (EUD) jest w Niemczech największą inicjatywą obywatelską na rzecz Europy. Niezależnie od przynależności partyjnej, wieku i zawodu członkowie angażują się na rzecz jedności europejskiej, działając na płaszczyźnie lokalnej, regionalnej, narodowej i europejskiej. Około 17000 członków zorganizowanych jest w 15 związkach landowych, które dzielą się na około 350 organizacji powiatowych, gminnych i miejskich, mając organizacje partnerskie w ponad 30 krajach Europy. Europa-Union jest niemiecką gałęzią Unii Europejskich Federalistów (UEF), a wraz ze swoją organizacją młodzieżową Młodzi Europejcy Federaliści (JEF) członkiem w sieci Europejski Ruch w Niemczech (EBD).

Damy Trzebiatowa

Pomorze – postaci, miejsca, symbole

Beneficjent: Trzebiatowski Ośrodek Kultury

Partner w projekcie: Schatzhüter Volkskunst- und Kulturzentrum e.V.

Łączne koszty projektu: 7545,00 EUR

Dotacja EFRR: 6412,00 EUR

Projekt „Pomorze – postaci, miejsca, symbole” nawiązywał do przeszłości Pomorza, obejmującego historyczne granice dawnego Księstwa Pomorskiego. Pokazał, jak ważna jest tradycja, dziedzictwo i pamięć, zarówno dla Polaków, jak i dla Niemców.

W ramach projektu, realizowanego na przełomie 2013 i 2014 roku, odbyło się m.in. seminarium naukowe pn. „Trzebiatów – spotkania pomorskie”, podczas którego przedstawione zostały losy postaci pochodzących z Pomorza lub związanych z Pomorzem. Omówiono też miejsca i symbole z przeszłości. Polscy i niemieccy referenci przedstawili m.in. historię Sydonii von Borcke, pomorskich malarzy czy dawnych miejsc. Semina-

rium towarzyszył konkurs na potrawę pomorską. Ważną częścią projektu były warsztaty, w ramach których odwzorowane zostały elementy ubiorów kobiet związanych z trzebiatowskim pałacem i z Pomorzem. Na podstawie zachowanych źródeł ikonograficznych opracowane zostały detale, które zostały wykorzystane do rekonstrukcji strojów noszonych przez księżną Anastazję, księżną Zofię von Schleswig-Holstein, księżną Marię z Czartoryskich Wirtemberską oraz carycę Marię Fiodorownę.

Historia każdej z nich nierozdzielnie wiąże się z Trzebiatowem. Efektem warsztatów było uszycie czterech strojów z epok, w których żyły. Księżna Anastazja ubrana jest w jasno-

oliwkową jedwabną suknię, którą zdobi sięgający pasa wisiorek. Księżna Zofia ma na sobie barokowy dworski strój z aksamitu, będący modnym wówczas połączeniem mody hiszpańskiej i holenderskiej. Wszystko utrzymane jest w biało-czarnych kolorach, z charakterystycznym elementem, jakim jest wysoki koronkowy kołnierz. Maria Czartoryska ubrana jest w strój wywodzący się z mody angielskiej. Połyskliwa różowa suknia składa się z kilku elementów: kamizelki, żabotu, sukni wierzchniej i obowiązkowo dużego kapelusza. Strój carycy Marii Fiodorownej to z kolei późnobarokowy styl zgodny z francuską modą – z obcisłym gorsetem i wypiętrzoną tyłem. Uzupełnieniem stroju jest wachlarz.

Przygotowane stroje są częścią wystawy „Damy Trzebiatowa, Pomorza i Europy”, która prezentowana jest w salach Trzebiatowskiego Ośrodka Kultury. TOK zrealizował w ramach INTERREG IV A siedem projektów.

Księżna Anastazja Mieszkówna (1164-1240)

Córka Mieszka III Starego i wnuczka Bolesława Krzywoustego. W kwietniu 1177 roku poślubiła księcia Bogusława I. Po ślubie otrzymała od męża Trzebiatów, ziemię trzebiatowska oraz posiadłości pod Pyrzycami. Po śmierci męża i synów ufundowała w podtrzebiatowskim Wyszku klasztor. Sama mieszkała w Trzebiatowie.

Księżna Zofia von Schleswig-Holstein (1579-1658)

W 1604 roku na zamku w Szczecinie poślubiła księcia Filipa II. Po śmierci męża przeniosła się do Trzebiatowa (majątek otrzymała w intercyzie przedmałżeńskiej). Należała do niej także wieś Roby. Księżna objęła szczególną opieką znajdującą się tam świątynię. Po śmierci pochowana została w kościele Mariackim w Trzebiatowie.

Księżna Maria Anna z Czartoryskich von Württemberg-Montbéliard (1768-1854)

Córka ostatniego króla Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego, z którym jej matka Izabela miała romans. Oficjalnie uznana za córkę przez męża Izabeli Adama Kazimierza Czartoryskiego. Wychowywała się w Warszawie. W 1784 roku poślubiła Ludwika Württemberga. Wraz z mężem, który został dowódcą miejskiego garnizonu, przeniosła się do Trzebiatowa. Dzięki majątkowi Czartoryskich wyremontowała trzebiatowski pałac. Po rozwodzie Maria przeniosła się do Paryża. Tam poznała Fryderyka Chopina, który skomponował dla niej cztery mazurki.

Caryca Maria Fiodorowna (1759-1828)

Urodziła się w szczecińskim Pałacu pod Globusem. Młodość spędziła w trzebiatowskim pałacu, gdzie jej ojciec dowodził pułkiem dragonów. Została wydana za owdowiałego księcia Pawła I, syna carycy Katarzyny Wielkiej. Urodziła mu dziesięcioro dzieci, z których troje zasiadło na carskim dworze. Stąd jej przydomek „matka carów”. Kiedy w Petersburgu odwiedził ją król Prus, w rozmowach wspominała o swoim pobycie na Pomorzu. Po powrocie do Berlina, król, chcąc jej podziękować za ciepłe przyjęcie, kazał namalować dla niej obraz, który przedstawia panoramę Trzebiatowa. Ów obraz znajduje się obecnie w gabinecie burmistrza Trzebiatowa.

Edukacja bez barier

Nancy Kersten, Pressestelle

Przeżyć historię – kształtować przyszłość.

Nowe formy edukacji muzealnej dla młodzieży z Polski i Niemiec

Beneficjent: Stadt Eberswalde – Kulturamt

Partner w projekcie: Uniwersytet Szczeciński

Zatwierdzone łączne koszty projektu: 18 703,03 EUR

Wyłaconą dotacja EFRR: 15 897,57 EUR

Celem projektu było poszerzenie istniejącej oferty edukacyjnej muzeum o nowe materiały dydaktyczne i lekcje dla młodzieży prowadzone w muzeum oraz o udostępnienie tego wszystkiego w dwóch wersjach językowych.

Muzeum Eberswalde opracowało atrakcyjny program edukacyjny, także dla gości z Polski, we współpracy z Wyższą Szkołą Trwałego Rozwoju w Eberswalde i Uniwersytetem Szczecińskim. W ramach projektu poszerzono funkcjonalność muzealnych audioprzewodników, dzięki czemu mogą z nich korzystać goście z Polski. Wypracowano także punkty styczności historii

dla Eberswalde i Szczecina oraz Euroregionu Pomerania. Ponieważ projekt wspierali także nauczyciele, otwarto muzeum jako placówkę przygodowej edukacji dla młodzieży polskiej i niemieckiej.

W ramach projektu uczestnicy wymieniali doświadczenia, zapoznali się z przygotowanymi ofertami edukacyjnymi, poznali też techniki i metody pracy na wydziałach edukacji placówek uczestniczących w projekcie. Wymiana doświadczeń była też ważnym przyczynkiem do rozwoju wydziałów edukacji placówek, co ułatwi planowaną przyszłą współpracę.

Dzięki realizacji projektu stworzono platformę edukacyjną dla zainteresowanych muzeami gości z Niemiec i Polski. Obok przygotowanych informacji w obu językach, przygotowano także atrakcyjne materiały dydaktyczne w formie gier i zabaw, quizów czy arkuszy do wypełniania. Kontakty z Polską jako krajem sąsiednim zaakcentowano informacjami m.in. o szlaku bursztynowym znad Bałtyku w epoce brązu, szlaku handlowym Berlin – Szczecin w średniowieczu czy o połączeniu kolejowym Berlin – Szczecin w czasach industrializacji.

Doświadczyć historii—kształtować przyszłość. Nowe metody kształcenia dla polskiej i niemieckiej młodzieży w muzeum Eberswalde.

Muzeum Eberswalde zostało ponownie otwarte w maju 2014 roku z nową wystawą bez barier, dotyczącą zagadnienia historii miejskiej i regionalnej, a także z laboratorium „przyszłości”. We współpracy z uczelnią dla zrównoważonego rozwoju w Eberswalde (HNEE), Uniwersytetem Szczecińskim oraz muzeum udało się, w ramach projektu wsparcia, dla polskiej młodzieży stworzyć atrakcyjną ofertę edukacyjną. W celu wzajemnego zapoznania się oraz wymiany doświadczeń niemiecka i polska młodzież, fachowcy od muzeów i marketingu spotkali się w Eberswalde i w Szczecinie. W efekcie dla Muzeum Eberswalde powstały materiały pedagogiczno-dydaktyczne tj. Leporello (teczki), audioprzewodnik oraz informator w języku polskim. W związku z powyższym wizyta w muzeum będzie dla polskich zwiedzających, zwłaszcza dla młodzieży, szczególnie interesująca i edukacyjna. Jednocześnie muzeum zapuszcza korzenie jako ważne miejsce edukacyjne w centrum barnimskiego miasta powiatowego Eberswalde. Realizacja wspólnego polsko – niemieckiego projektu była możliwa wyłącznie dzięki wsparciu ze środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Programu INTERREG IV A (Funduszu Małych Projektów Euroregionu Pomerania).

Wspólne bezpieczeństwo

Manewry ratowników wodnych na terenie przygranicznym Morza Bałtyckiego

Beneficjent: Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Zachodniopomorskiego

Partner w projekcie: Deutsches Rotes Kreuz Anklam

Łączne koszty projektu: 23 608,77 EUR

Dotacja EFRR: 20 067,45 EUR

Granica między Polską a Niemcami nazywana bywa granicą na Odrze i Nysie. Na terenie województwa zachodniopomorskiego wyznacza ją bowiem m.in. odcinek rzeki Odry oraz rozlewisko Morza Bałtyckiego. Wodna granica to dodatkowe wyzwanie dla wszystkich służb działających na tym terenie, ponieważ istnieje wysokie ryzyko zagrożenia powodziowego. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Zachodniopomorskiego (WOPR) ocenia, iż niebezpieczny jest odcinek Gozdowice – Zalew Szczeciński oraz sąsiedztwo Morza Bałtyckiego. Dlatego

służby z Polski i Niemiec muszą ze sobą współpracować w dziedzinie bezpieczeństwa wodnego mieszkańców oraz turystów. WOPR w ramach INTERREG-u zrealizował wspólnie ze swoimi niemieckimi partnerami: Deutsche Lebens-Rettungs Gesellschaft e.V. i Deutsches Rotes Kreuz Anklam trzy projekty związane z tą tematyką.

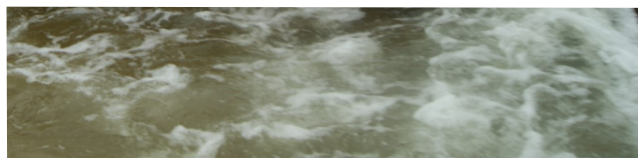
Pierwszy został zrealizowany w 2013 roku. Tematem było zagrożenie, jakim na terenach przygranicznych może być powódź i jej skutki. Rozmawiano o wspólnych procedurach akcji

przeciwpowodziowej i sposobach zabezpieczania przed powodzią. Wymiana doświadczeń odbywała się zarówno w teorii, jak i podczas wspólnych ćwiczeń.

Kolejnym projektem był Kongres Bezpieczeństwa Wodnego w 2014 roku, podczas którego skupiono się na temacie nowoczesnego zarządzania bezpieczeństwem na wodach przygranicznych Polski i Niemiec. Prelegenci dążyli do stworzenia stabilnego fundamentu do założeń strategii bezpieczeństwa wodnego. Wymiana informacji oraz doświadczeń podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na obszarach wodnych pozwoliła na zaprezentowanie modelowych rozwiązań i „dobrych praktyk” w zakresie zarządzania bezpieczeństwem na obszarach przygranicznych.

W maju 2015 roku polscy i niemieccy ratownicy zrealizowali jeden z ciekawszych projektów ze wsparciem funduszy z FMP. Przez trzy dni 60 ratowników z grup interwencyjnych WOPR oraz jednostek z Meklemburgii i Brandenburgii ćwiczyło na wodach Bałtyku u wybrzeży Świnoujścia. W ramach ćwiczeń ratownicy musieli wspólnie ze sobą współpracować, np. podczas symulowanej akcji poszukiwawczej rozbitek na morzu czy ewakuacji dużej liczby poszkodowanych na brzeg. Ćwiczenia odbywały się w trudnych warunkach pogodowych, a temperatura wody w Bałtyku nie przekraczała 12 stopni Celsjusza.

Niestety dość szybko nabyte umiejętności ratownicy musieli zweryfikować w praktyce. Kilka dni po przeprowadzonych ćwiczeniach polsko-niemieckie grupy ratowników brały udział w akcji ratunkowej na Bałtyku. Brak rozróżnienia i bardzo złe warunki atmosferyczne doprowadziły do wywrotki jachtu z dziesięcioma osobami na pokładzie.

Justyna Stankiewicz koordynator projektów WOPR

W ramach naszej polsko-niemieckiej współpracy skupiamy się w pierwszej kolejności na tematach dotyczących zwiększenia bezpieczeństwa na wodach przygranicznych Polski i Niemiec. Niemniej jednak niezwykle ważne są dobre relacje między ratownikami i instytucjami odpowiednich służb oraz budowanie zaufania między nami. Efekty naszej współpracy w ramach projektów były mocno zauważalne w minionym sezonie letnim, podczas przeprowadzonych wzorowo akcji ratowniczych z udziałem ratowników WOPR ze Świnoujścia oraz ratowników z kąpielisk Bansin, Heringsdorf i Ahlbeck. Brak rozsądku i bagatelizowanie niebezpieczeństw przez turystów doprowadziły do tonięcia dziesięciu osób. W pierwszej fazie działań ratowniczych Wasserwachtu było za mało sprzętu i ratowników do wykonania wszystkich czynności wymaganych zgodnie z procedurami z zakresu ratownictwa. Na miejsce zadysponowani zostali ratownicy ze Świnoujścia. Ratownicy z Polski i Niemiec wspólnie ramię w ramię udzielali pomocy osobom poszkodowanym. Uratowano wszystkie osoby, a poszkodowanym, którzy byli w stanie ciężkim, pomocy udzielili ratownicy z helikoptera, który włączył się w akcję.

Fundusz Małych Projektów w obiektywie

